

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другий (магістерський) рівень вищої освіти

**на тему: Особливості обліку, контролю та оподаткування запасів
сільськогосподарських підприємств**

Виконав: **Болмат Олександр Володимирович**
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник: **Гордієнко Микола Іванович**
професор кафедри обліку і оподаткування

Рецензент: **Крячко Катерина Василівна**
заступник головного бухгалтера
Сумського національного аграрного університету

Суми – 2024

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Кафедра

Освітня програма

Спеціальність

Економіки і менеджменту

Обліку і оподаткування

«Облік і оподаткування» другого
(магістерського) рівня вищої освіти

071 «Облік і оподаткування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

М.І. Гордієнко

« 08 » листопада _____

2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Болмату Олександрову Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Особливості обліку, контролю та оподаткування запасів сільськогосподарських підприємств

2. База практичного дослідження:

ТОВ «Хлібодар» Сумського району Сумської області

керівник роботи **Гордієнко Микола Іванович, к.е.н., професор**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

14.11. 2023 р. № 3486-н

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 19 грудня 2024 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична та податкова звітність,

законодавчо - нормативні акти з питань обліку, контролю та оподаткування, монографії, фахові наукові

статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, оподаткування і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити економічну сутність категорії «запаси», як об'єкта обліку і управління;

вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику досліджуваного підприємства;

розкрити стан організації обліку наявності та руху запасів у товаристві;

визначити шляхи вдосконалення обліку і внутрішнього контролю в умовах автоматизації;

розкрити особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

«08» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2023 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2023 р. - січень 2024 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2024 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2024 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2024 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2024 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	02-16 грудня 2024 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	06-17 грудня 2024 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	19 грудня 2024 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	18-23 грудня 2024 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	24 грудня 2024 р.	

Здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем

Олександр БОЛМАТ

Керівник роботи

Микола ГОРДІЄНКО

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНІК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і менеджменту

Світлана ЛУКАШ

АНОТАЦІЯ

Болмат О.В. Особливості обліку, контролю та оподаткування запасів сільськогосподарських підприємств

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», СНАУ, Суми. 2024. – Рукопис.

Актуальність теми дослідження викликана тим, що на сьогодні сільськогосподарські підприємства потребують суттєвого реформування структури управління господарською діяльністю. При цьому велике значення має визначення мінімальної величини запасів на підприємствах, оскільки матеріальні витрати на цих підприємствах займають найбільшу питому вагу. Оптимізація запасів – один із головних факторів виходу сільськогосподарських підприємств із кризового стану. Це зумовлює необхідність по-новому визначити роль, місце і зміст обліку, контролю, оподаткування та аналізу запасів, обґрунтувати його методологію в системі управління.

В кваліфікаційній роботі розглянуто теоретико-методологічні аспекти обліково-контрольного процесу та оподаткування операцій із запасами на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Хлібодар» Сумського району Сумської області. Метою діяльності об'єкта дослідження – є консолідація зусиль його членів по створенню і розвитку конкурентоздатного, високоефективного сільськогосподарського підприємства, задоволення їх матеріальних, соціальних і культурних потреб, формування ринкової виробничої інфраструктури в сільській місцевості.

Основною продукцією, що вирощується на підприємстві є: серед зернових та зернобобових – озима пшениця та кукурудза на зерно; серед інших культур – соя та ріпак озимий.

Проведений аналіз наукових досліджень та публікацій дозволив зробити висновки та сформулювати власні результати наукового дослідження в кваліфікаційній роботі, які мають окремі елементи наукової новизни, а саме:

- розкрито та уточнено значення категорії «запаси», як об'єкта обліку і управління;
- запропоновано товариству використання спеціалізованого програмного продукту «BAS Бухгалтерія», виокремлено її основні переваги;
- доведено необхідність та запропоновано удосконалення системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників з урахуванням міжнародної практики;
- визначено місце внутрішнього контролю в управлінні сільськогосподарським підприємством та обґрунтовано необхідність впровадження інтегрованої концепції контролю;
- обґрунтовано необхідність і ефективність застосування комплексних інтелектуальних програм, зокрема Microsoft Dynamics 365 з метою забезпечення якості контролю власника.

Ключові слова: облік, контроль, оподаткування, запаси, комп'ютерні програми, інтегрована концепція контролю.

SUMMARY

Bolmat O.V. Features of accounting, control and taxation of inventories of agricultural enterprises.

Qualification work in the specialty 071 «Accounting and taxation», SNAU, Sumy. 2024. – Manuscript.

The relevance of the research topic is due to the fact that today agricultural enterprises need a significant reform of the structure of management of economic activities. At the same time, determining the minimum amount of inventories at enterprises is of great importance, since material costs at these enterprises occupy the largest share. Optimization of inventories is one of the main factors in getting agricultural enterprises out of the crisis. This necessitates the need to redefine the role, place and content of accounting, control, taxation and analysis of inventories, and to substantiate its methodology in the management system.

The qualification work considers the theoretical and methodological aspects of the accounting and control process of operations with inventories on the example of the limited liability company «Khlibodar» of the Sumy district of the Sumy region.

The purpose of the research object is to consolidate the efforts of its members to create and develop a competitive, highly efficient agricultural enterprise, meet their material, social and cultural needs, and form a market production infrastructure in rural areas.

The main products grown at the enterprise are: among cereals and legumes - winter wheat and corn for grain; among other crops - soybeans and winter rapeseed.

The analysis of scientific research and publications allowed us to draw conclusions and form our own results of scientific research in the qualification work, which have certain elements of scientific novelty, namely: - the meaning of the category "stocks" as an object of accounting and management was revealed and formulated; - the company was offered the use of the specialized software product «BAS Accounting», its main advantages were highlighted; - the need was proven and proposed to improve the system of taxation of agricultural producers taking into account international practice; - the place of internal control in the management of an agricultural enterprise was determined and the need for the implementation of an integrated control concept was substantiated; - the necessity and effectiveness of using complex intelligent programs, in particular Microsoft Dynamics 365, to ensure the quality of owner control is substantiated.

Keywords: accounting, control, taxation, inventories, computer programs, integrated control concept.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ, КОНТРОЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1 Економічна сутність категорії «запаси», як об'єкта обліку і управління	10
1.2 Нормативне регулювання обліку, контролю та оподаткування запасів	13
1.3 Теоретико-методологічні основи обліку запасів сільськогосподарського підприємства	17
РОЗДІЛ 2 СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У ТОВ «ХЛІБОДАР»	27
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	27
2.2 Організація обліку наявності та руху запасів у товаристві	42
2.2 Удосконалення організації обліку запасів на підприємстві в умовах автоматизації	48
РОЗДІЛ 3 ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА ПІДПРИЄМСТВІ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	60
3.1 Особливості оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в сучасних умовах	60
3.2 Організація внутрішнього контролю та впровадження інтегрованої концепції контролю	67
3.3 Шляхи вдосконалення контролю власником підприємства	75
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні сільськогосподарські підприємства потребують суттєвого реформування структури управління господарською діяльністю. При цьому велике значення має визначення мінімальної величини запасів на підприємствах, оскільки матеріальні витрати на цих підприємствах займають найбільшу питому вагу. Оптимізація запасів – один із головних факторів виходу сільськогосподарських підприємств із кризового стану. Це зумовлює необхідність по-новому визначити роль, місце і зміст обліку, контролю, оподаткування та аналізу запасів, обґрунтувати його методологію в системі управління.

На сучасному етапі йде тенденція прискорення оборотності запасів на підприємстві, а отже, і зниження розмірів запасів, але вони, як і раніше, займають головне місце у забезпеченні підприємства нормальними умовами роботи. На рівні підприємства запаси відносяться до складу об'єктів, що вимагають великих капіталовкладень, і тому являють собою один із факторів, що визначають політику підприємства і впливають на рівень виробництва в цілому.

Попри достатню кількість досліджень і публікацій потребує більш детального визначення термін «запаси», висвітлення теоретичних аспектів удосконалення обліку, контролю і оподаткування запасів, удосконалення процесу документування обліку запасів, а також недостатньо оптимізовано процес безпосереднього використання запасів підприємства.

Питанням теорії та методології обліку, контролю та оподаткування запасів в сільськогосподарських підприємствах, присвячені наукові праці відомих як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: Бондаренко О.М. [5], Гайдучок Т.С. [6], Золотухін О. [8], Калюга Є. [8], Приходько І.П. [19], Подолянчук О.А. [20], Польова Т.В. [21], Степаненко О.І. [23], Старенька О.М. [24], Жадан Т.А. [25], Dmytrenko A.V. [28], Kovalj N.I. [29], Podoljanchuk O.A. [31], Wang J., [30], та інші.

Мета і завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методологічне та практичне обґрунтування сучасного стану обліку, контролю та оподаткування запасів та рекомендації щодо можливих шляхів удосконалення, в тому числі з використанням інформаційних програм.

Для досягнення поставленої мети в роботі було визначено наступні завдання:

- * дослідити економічну сутність категорії «запаси», як об'єкта обліку і управління;
- * вивчити законодавчо-нормативні засади регулювання;
- * надати організаційно-економічну характеристику підприємства;
- * розкрити сучасний стан облікового процесу, визначити його особливості та розробити шляхи удосконалення;
- * показати особливості оподаткування сільгосптоваровиробників в сучасних умовах;
- * дослідити організацію внутрішнього контролю та можливість впровадження інтегрованої концепції контролю;
- * запропонувати шляхи вдосконалення контролю власника підприємства.

Об'єктом дослідження було обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Хлібодар» Сумського району Сумської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні основи обліку, контролю та оподаткування запасів у сільськогосподарських підприємствах.

Методи дослідження. Виконання кваліфікаційної роботи базувалося на використанні як загальнонаукових, так і спеціальних методів дослідження, зокрема історико-економічний метод; метод порівняльного аналізу; монографічний метод; розрахунковий метод та логічний.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становили Закони України, нормативні документи Міністерств і відомств України, наукові праці учених економістів, бухгалтерів, аудиторів, первинні

та зведені документи, дані аналітичного та синтетичного обліку, періодичні друковані видання, річна фінансова, статистична та бюджетна звітність фінансового управління сільської територіальної громади за 2021-2023 роки.

Елементи наукової новизни. Результати наукового дослідження мають окремі елементи наукової новизни, а саме:

- розкрито та удосконалено значення категорії «запаси», як об'єкта обліку і управління;
- запропоновано товариству використання спеціалізованого програмного продукту «BAS Бухгалтерія», виокремлено її основні переваги;
- доведено необхідність та запропоновано удосконалення системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників з урахуванням міжнародної практики;
- визначено місце внутрішнього контролю в управлінні сільськогосподарським підприємством та обґрунтовано необхідність впровадження інтегрованої концепції контролю;
- обґрунтовано необхідність і ефективність застосування комплексних інтелектуальних програм, зокрема Microsoft Dynamics 365 з метою забезпечення якості контролю власника.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення роботи можуть бути використані в практичній діяльності об'єкта дослідження.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною працею, наукові положення та висновки, що представлені в роботі отримані здобувачем самостійно. Принципи академічної доброчесності дотримані.

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були представлені на обговорення на міжнародних конференціях, зокрема: Майбутнє – аудит: Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Кривий Ріг, 15 січня 2024 р.; Сучасний стан та основні пріоритети розвитку економіки: матеріали II Міжнародної науково-

практичної конференції. Східноєвропейський центр наукових досліджень (Одеса, 14 квітня 2024 р та III Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 19 листопада 2024 р.).

Публікації за темою дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи опубліковані у трьох наукових працях, загальним обсягом 0,8 ум. друк. аркушів.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох основних розділів та висновків. Робота викладена на 72 сторінках основного тексту, список налічує 31 використане літературне джерело, містить 10 таблиць, 32 рисунки та 8 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ, КОНТРОЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність категорії «запаси», як об'єкта обліку і управління

Дослідження теоретичної сутності категорії «запаси» в економіці, бухгалтерському обліку і управлінні, проводилися достатньо довго багатьма науковцями як теоретиками, так і практиками. На сьогодні продовжують існувати протиріччя та дискусії відносно їх економічного змісту, відсутня єдність поглядів щодо самого визначення, їх структурної візуалізації, тощо.

Рисунок 3.1 – Визначення категорії «запаси» за національними та міжнародними стандартами

Джерело: сформовано автором на підставі [9,10]

Це дійсно є зрозумілим, тому що оборотні активи, такі як запаси, займають вагоме місце в структурі активів, особливо сільськогосподарських підприємств, від правильного підходу до їх обліку залежить кінцевий результат діяльності суб'єкта господарювання, його імідж на ринку.

Зацікавленість науковців до даної проблематики зрозуміла, тому що головним аспектом, що в змозі забезпечити ефективність ведення бізнесу, це достатня наявність запасів у суб'єкта господарювання.

Сам термін «запаси», як економічна категорія в Україні почав широко використовуватися з 1990-х років, це пов'язують з прийняттям та введенням в дію Закону України №996-XIV та національних положень (стандартів) обліку.

З метою правильної побудови бухгалтерського обліку запасів, потрібно чітко розуміти, що ж собою представляють запаси, як економічна категорія, які її складові елементи, як правильно і за яким принципом їх можна і доцільно розмежувати. Якщо у науковому аспекті можна по-різному підходити до тлумачення цього терміну, то на практиці в системі обліку, оподаткування або управління це недопустимо.

Вивчивши підходи щодо законодавчих документів, які визначають і регулюють зміст, сутність, визнання та класифікацію запасів, то на національному рівні надається більш ширше трактування запасів і складових цієї категорії, ніж на міжнародному.

Вивчаючи публікації вчених спостерігається, що більшість з них дотримуються позиції, що запаси визначаються по-різному, це залежить від того, з якої позиції вони розглядаються економічного чи бухгалтерського підходу.

Окремі автори використовують термін «ресурс» замість «запаси», якщо його підвести під економічне чи/або управлінське тлумачення, то можна в цілому погодитися. Ресурс як термін, слово, значення – походить від французького «ressource», що означає допоміжний засіб, тобто засіб, запаси, можливості, джерела доходів. Але засіб і запаси, їх поєднати, ототожнити

практично не можливо, тому що під засобом - розуміють прийоми, способи дії для досягнення чого-небудь, а запаси – це продукція виробничого або технічного призначення, таке визначення наведено у Вільній енциклопедії.

Визначення звичайно дають певну змогу окреслити економічну сутність, разом з тим у традиційні рамки бухгалтерського обліку вони ніяким чином не вписуються. Дана розбіжність і сприяє неоднозначності та асиметричності інформації, котра продукується у вітчизняній системі обліку, а також використовується зовнішніми і внутрішніми користувачами при прийнятті відповідних управлінських рішень.

На наше переконання, найбільш об'ємним і повним слід вважати трактування «ресурсів» підприємства як сукупність певних чинників (запаси, засоби, предмети праці) які підприємство має в наявності, і які мобілізувавши та використавши їх можна досягти виконання місії суб'єктом господарювання та отримання очікуваного результату в певний проміжок часу.

А уже при визначенні об'єкта бухгалтерського обліку необхідно виходити з економічної спільності складових частин об'єкта обліку і чинників його створення. З цих методологічних позицій більш логічним є термін «товарно-матеріальні цінності», він може бути використаний для позначення запасів влюбій інтерпретації, як матеріали чи товари, як такі що призначені для продажу або використання у виробничому процесі.

Тут не можна не погодитися із класиками, метрами української науки, які стверджують, що поняття «цінності» є лише описовою категорією, що надає характеристику запасам та цінне для власника з метою управління.

Проаналізувавши численні дослідження із затронутих у даній кваліфікаційній роботі питань, можемо неупереджено стверджувати значна кількість теоретичних положень і питань обліку даних ресурсів потребують подальшого удосконалення і доопрацювання. Це дозволить вийти на новий більш якісний рівень побудови безпосередньо обліку, значно підвищить їх роль в управлінні сільськогосподарським суб'єктом господарювання.

Вирішення цілого комплексу суперечливих та дискусійних питань інформаційно-облікового забезпечення запасами є достатньо актуальним для діяльності підприємств галузі в сучасних умовах функціонування, а подальші наукові напрацювання будуть слугувати своєрідним трампліном/передумовою для формування сучасної якісної обліково-управлінської моделі.

1.2 Нормативне регулювання обліку, контролю та оподаткування запасів

Розглядаючи питання правового регулювання обліку запасів слід зазначити, що у національному законодавстві чітко визначено статус досліджуваних цінностей у якості активів, проте у нормативних документах взагалі відсутня інтерпретація терміну «запаси».

Актив є основоположним терміном в контексті наукового дослідження. Відповідно, при обґрунтуванні сутності «запасів» варто врахувати тлумачення термінів «актив» та «запаси», що представлено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [13], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 9 «Запаси» [10] доречним буде зазначити, що – це:

- матеріальний ресурс підприємства;
- сировина й матеріали; купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби; паливо; тара й тарні матеріали; будівельні матеріали; матеріали, передані в переробку; запасні частини; матеріали сільськогосподарського призначення та ін.;
- актив, який один раз залучений до виробничого процесу;
- актив, який переносить свою вартість на готову продукцію;
- використання активу спрямоване на отримання економічної вигоди.

Варто взяти до уваги, що підходи щодо відображення операцій в

бухгалтерському обліку, які пов'язані з надходженням, витрачанням та зберіганням запасів, а також розкриттям даної інформації про досліджуваний вид активів у фінансовій звітності з методологічного підходу обґрунтовано НП(С)БО 9 «Запаси»[10]. Норми зазначеного положення передбачають визначення оцінки запасів в розрізі трьох позицій: надходження, вибуття, на дату балансу.

Вартість сировини, запасних частин, палива, які витрачені на виробництво (крім продукту власного виробництва) у бухгалтерському обліку є елементом матеріальних витрат відповідно до норм НП(С)БО 16 «Витрати».

Концептуальні стандартизовані основи процесу організації бухгалтерського обліку окреслені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [13].

Нормативне тлумачення організації бухгалтерського обліку виробничих запасів описано в Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку запасів. Даний документ в контексті досліджуваної проблематики обґрунтовує наступні питання:

- особливості визнання та оцінки запасів;
- документальне оформлення операцій із запасами, яке акумулює інформацію щодо документального супроводу господарських операцій із зазначеними активами, пов'язаними з їх надходженням на склад, отриманням в якості внеску до статутного капіталу, обміну на подібні та неподібні, оприбуткуванню запасів, які надходять з різних каналів (від постачальників, з виробництва, від фізичних осіб), внутрішнім переміщенням, вибуттям для реалізації;
- особливості організації обліково-контрольного процесу операцій з виробничими запасами, які пов'язані з їх наявністю, рухом безпосередньо в місцях зберігання та у виробництві;
- особливості організації бухгалтерського обліку;
- особливості організації обліку тари.

Методичними рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності визначено, що виробничі запаси відображається у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у статті «Запаси» [10], а додатком 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» за переліком додаткових статей фінансової звітності передбачено статтю «Виробничі запаси» (код рядка 1101).

Проведені дослідження показують, що система законодавчо-нормативного регулювання в контексті обліку виробничих запасів акцент робить на питаннях організації бухгалтерського обліку з використанням паперових форм документів. Враховуючи, що на сьогодні елементи цифровізації суттєво модернізують систему бухгалтерського обліку, відповідно, можна вважати прогалиною відсутність на державному рівні нормативних документів, які чітко регламентували б процес організації електронного обліку.

Зауважимо, що у деяких нормативних документах опосередковано відображені питання, пов'язані з електронним обліком. Відповідно до ст. 8, п. 5 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і регістрів аналітичного обліку [13]. Положення про документальне забезпечення запасів у бухгалтерському обліку визначає, що первинні документи, які створені в електронній формі можуть використовуватися у бухгалтерському обліку за умови наявності накладеного електронного підпису або печатки.

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» регламентує питання щодо технології створення, обробки та знищення електронних документів та використання електронного цифрового підпису.

Інструкцією № 291 передбачено, що для ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів потрібно використовувати рахунок 20 «Виробничі

запаси», який містить 9 субрахунків для відображення господарських операцій з складовими компонентами [18].

Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань передбачені випадки обов'язкового проведення інвентаризації, які є актуальними для запасів, основні організаційні аспекти, правила та порядок інвентаризації, а також особливості перевірки, документального оформлення результатів зазначеної форми контролю [17].

Ключові питання оподаткування операцій, які пов'язані з постачанням товарів, визначені Податковим Кодексом України [12].

Варто зазначити, що першоосновою для організації бухгалтерського обліку на підприємствах, не залежно від галузевого призначення, є Облікова політика, зміст та структуру якої визначають безпосередньо розробники (головний бухгалтер за погодженням із керівником). Проте, на державному рівні затверджені Методичні рекомендації, які є своєрідним «помічником» у процесі розроблення зазначеного внутрішнього нормативного документу. У науковому світі панує погляд, що облікова політика відноситься до найнижчого щаблю інституційного забезпечення бухгалтерського обліку та є формальним інститутом, який визначає «правила гри». Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства трактують, що облікова політика, як елемент організації облікового процесу, акумулює інформацію щодо принципів, процедур та методів, які створюють базис для процесу належного ведення бухгалтерського обліку, оскільки в частині кожної ділянки обліку прописуються визначені правила. До прикладу, в контексті обліку запасів ідентифікується підхід підприємства щодо методу оцінки виробничих запасів у процесі їх вибуття, одиниці аналітичного обліку даних цінностей та інші.

Облікова політика повинна використовуватися із року і рік, проте в нормативних документах (зазначених методичних рекомендаціях, НП(С)БО 6) виокремлено випадки, які створюють основу для коригування змісту нормативного документу локального рівня, а саме:

- зміна статутних вимог господарюючого суб'єкта;
- зміна вимог органу, який здійснює та реалізує функції, пов'язані з державним регулюванням методологічних засад бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- зміни для достовірного відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності [9, 13, 19].

Проведені дослідження засвідчують, що питання організації обліку запасів на державному та локальному рівнях обґрунтовані у відповідних нормативних документах. На перший погляд, всі ключові аспекти облікового процесу чітко регламентовані, але з іншої позиції – сучасна парадигма цифровізації, хмарних технологій та штучного інтелекту створює підґрунтя для модернізації змісту деяких нормативних документів.

1.3 Теоретико-методологічні основи обліку запасів сільськогосподарського підприємства

Як відомо, агропромисловий сектор більшості розвинених країн світу є однією із важливих ланок економічного розвитку держав, Україна не є виключенням, особливо коли держава знаходиться в стані війни. На сьогодні, одним із головних завдань є забезпечення виробництва конкурентоспроможної та якісної сільськогосподарської продукції, з метою наповнення українського бюджету валютною виручкою та забезпечення Збройних Сил України всім необхідним, для перемоги.

Сільськогосподарські підприємства, здійснюючи виробничо-господарську діяльність, використовують в процесі виробництва, тобто у формуванні кінцевого продукту, запаси які займають значне місце в оборотному капіталі та входять до вартості власного капіталу, вони з одного боку забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують економічну безпеку, з іншого – від якісної інформації про їх наявність та рух, організацію їх обліку, контролю та

аналізу залежить точність визначення фінансових результатів підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Здійснюючи аналіз останніх досліджень та публікації з теми слід виокремити деякі проблеми: по-перше, є невирішеним питання щодо заходів удосконалення аналітичного обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах, враховуючи специфіку їх діяльності та аналітичного забезпечення обліку; по-друге, на багатьох підприємствах не вирішено питання автоматизації обліку запасів, в тому числі аналітичного.

Головною метою даної наукової публікації є виявлення проблем обліку запасів, в тому числі виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах та надання пропозицій щодо шляхів їх вирішення, для досягнення мети треба виконати ряд завдань: дослідити питання трактування категорії «запаси» в нашій країні та міжнародній практиці; розглянути нормативно-правову базу щодо обліку виробничих запасів; вивчити класифікацію, оцінку запасів при надходженні та використанні, сучасний стан синтетичного та аналітичного обліку; на підставі проведених досліджень запропонувати заходи щодо удосконалення обліку запасів.

Економічні перетворення, що здійснюються в Україні, не дивлячись на військовий стан, нерозривно пов'язані з пошуком принципово нових методів організації та управління виробництвом. Це вимагає адекватних змін у структурі господарського обліку і, відповідно, зумовлює необхідність удосконалення системи облікової інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень

На сучасному етапі йде тенденція прискорення оборотності запасів на підприємствах, а отже, і зниження розмірів запасів, але вони, як і раніше, займають головне місце у забезпеченні підприємства нормальними умовами роботи.

На рівні окремо взятого підприємства запаси відносяться до складу об'єктів, що вимагають великих капіталовкладень, і тому являють собою

один із факторів, що визначають політику підприємства і впливають на рівень обслуговування в цілому. Однак багато підприємств не приділяють йому належної уваги і постійно недооцінюють свої майбутні потреби в наявних запасах. У результаті цього вони зазвичай зіштовхуються з тим, що їм приходится вкладати в запаси більший капітал, чим передбачалося. Таким чином, щоденна потреба в предметах праці на функціонуючому підприємстві дозволяє зарахувати їх до складу матеріальних оборотних коштів підприємства і розглядати як поточні активи.

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності регламентуються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [10], який в повній мірі відповідає Міжнародному стандарту бухгалтерського обліку (IAS) 2 «Запаси» [9]. Запаси визнаються активом, якщо існує вірогідність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена.

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу, як основної ланки діяльності підприємств є наявність та раціональне використання виробничих запасів. У той же час, залишаються невирішеними питання вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема автоматизації їх обліку. Вирішення цих питань полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення методики обліку запасів, в їх оцінці при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання запасів в цілому, в тому числі виробничих запасів, а також посиленні інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом.

Поліпшенню ресурсопостачання сприяє впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення суворого порядку приймання, зберігання й витрат сировини,

матеріалів, комплектуючих виробів тощо. Необхідно також упроваджувати ефективні форми попереднього й поточного контролю дотримання норм запасів і витрат матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню вірогідності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві. Дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для знаходження резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального використання матеріалів, зниження норм витрат, забезпечення належного зберігання.

Спираючись на вищевикладене, вважаємо, що процесу оптимізації обліку виробничих запасів, а також поліпшенню їх корисного використання має сприяти не тільки якісно складена документація, а й налагоджений виробничий процес. Тому для подальшої оптимізації обліку виробничих запасів пропонуємо розроблений економічний механізм (рисунок 1.2).

Запропонований механізм удосконалення обліку виробничих запасів може стати головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу. Так, зазначимо, що спрощення оформлення операцій, пов'язаних з рухом виробничих запасів, дозволить стежити за ретельним і своєчасним проведенням інвентаризації та удосконалити методологію бухгалтерського обліку, а також визначити оптимальну потребу у запасах та їх раціональному використанні.

Рисунок 1.2 – Економічний механізм удосконалення обліку запасів

Джерело: розроблено автором

На сьогоднішній день і досі триває війна, яка внесла значні корективи в фінансово - господарську діяльність підприємств, в тому числі і в бухгалтерський облік. Через бойові дії постраждало багато майна, яке або знищене, або втрачене чи знаходиться на окупованій території, при цьому позиція Міністерства фінансів, ще в контексті Криму та Донбасу (лист Міністерства фінансів України від 29.06.2016 року №31-11410-07-10/18732 і лист Міністерства фінансів України від 09.12.2020 року №41020-01-10/38057) полягала тому, що активи в окупації все рівно потрібно обліковувати на балансі. Це стосується і обліку запасів, зокрема, правильності їх списання в реаліях сьогодення. Під запасами ми розуміємо активи, які (відповідно до пункту 4 НП(С)БО 9 «Запаси»): утримуються для подальшого продажу

(розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу вироблених товарів; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [16].

Отже запаси, які на сьогоднішній день підприємство втратило повністю (знищила пожежа, зіпсовані внаслідок виведення з ладу необхідного обладнання для зберігання чи руйнування приміщення, тощо) або не може їх контролювати (знаходиться на окупованій території чи зоні недосяжності), і тим паче в майбутньому не зможе отримувати економічні вигоди не мають критеріїв визнання їх активом, як це передбачено пунктом 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Тому підприємства не можуть надалі обліковувати такі запаси у складі активів та можуть списати їх з балансу. Але є безліч нюансів. По перше підприємству потрібно ідентифікувати пошкоджені або знищені запаси, щоб встановити обсяг та ступінь пошкодження, а для цього необхідно провести інвентаризацію і розпочинати її зі внесення змін в наказ про облікову політику підприємства з метою урегулювання питань у ситуації, коли присутні не всі члени інвентаризаційної комісії або матеріально - відповідальна особа. Також необхідно визначити підходити до обліку витрат від списання знищених або пошкоджених чи вкрадених запасів.

Згідно [Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань](#), затвердженому наказом Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 року № 879, проведення інвентаризації є обов'язковим: у разі встановлення фактів псування цінностей (на день встановлення таких фактів) в обсязі, визначеному керівником підприємства; у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на наступний день після закінчення явищ) в обсязі, визначеному керівником підприємства. Тому ми можемо констатувати, що це стосується також випадків такого псування чи втрат запасів через військові

дії, оскільки окремих норм щодо особливостей проведення інвентаризації в період воєнного стану немає [17].

Щоправда, в пункті 8 Розділу I Положення № 879 визначено, що «підприємства, які мали (мають) місцезнаходження в районах проведення воєнних (бойових) дій у період дії воєнного стану, або підприємства, структурні підрозділи (відокремлене майно) яких розташовані на (в) таких територіях (районах), проводять інвентаризацію у разі можливості безпечного та безперешкодного доступу уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал підприємств.»

Отже, підприємства зобов'язані провести інвентаризацію станом на 01 число місяця, що настає за місяцем, у якому зникли перешкоди доступу до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, та відобразити її результати в бухгалтерському обліку відповідного звітного періоду. Але оскільки мова йде про період військового стану, то стає зрозумілим, що проведення інвентаризації буде можливим при безперешкодному доступі уповноважених осіб до майна та первинних документів і лише за дотриманням умов безпеки.

Основою для фіксації підприємством фактів псування, пошкодження чи втрати (знищення) запасів будуть документи з інвентаризації (інвентаризаційні описи, порівняльні відомості та протокол).

Згідно наказу керівника після проведення інвентаризації можна списати запаси, але для правильного відображення операцій по списанню запасів та відображенню їх в обліку необхідно визначитися з винними особами, оскільки від прийнятого рішення буде залежати чи визнавати дохід у сумі майбутнього відшкодування при визнанні витрат від списання запасів. Адже на сьогодні у їх втраті винні не тільки працівника підприємства, але багато пошкоджено або знищено російською федерацією і для цього, у відповідності до прийнятих загальнодержавних нормативних актів, відшкодовувати витрати повинна буде вона.

Якщо після проведеної інвентаризації підтверджено факт знищення запасів, їх на підставі документів інвентаризації, списують з балансу на інші витрати. Одночасно з цим вартість списаних запасів відображається на позабалансових рахунках. Окрім списання в процесі проведення інвентаризації керівник може прийняти рішення про уцінку ушкоджених запасів чи їх ремонт.

Щодо запасів, які залишаються на тимчасово окупованій території, то існує невизначеність щодо їх визнання у складі активів і підприємство може отримати економічні вигоди лише після отримання доступу до місця зберігання. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 року № 326, хоча методика відшкодування ще не визначена до тепер. До цього моменту згідно рекомендацій Міністерства фінансів України запаси повинні залишатися на балансі підприємства. При складанні фінансової звітності інформацію про такі запаси слід відобразити в примітках до фінансової звітності.

Управління запасами дозволяє підприємству ефективно працювати, забезпечувати безперебійність виробничих процесів, мінімізувати ризик дефіциту або їх надлишку, оптимізувати фінансові потоки. Проведені дослідження підтверджують, що оцінка запасів сільськогосподарських підприємств є ключовим елементом у формуванні достовірної публічної фінансової звітності та прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

Оцінка запасів виступає не лише технічним елементом бухгалтерського обліку, а й стратегічним інструментом управління, який безпосередньо впливає на загальний успіх підприємства. Від обґрунтованого застосування методів оцінки запасів залежить не лише правильне відображення вартості активів підприємства в обліку та звітності, але й загальний фінансовий стан підприємства, його здатність залучати інвестиції та підтримувати свою репутацію на ринку.

Питання оцінки запасів, особливо в сучасних умовах, коли Україна перебуває в стані війни, є надважливим аспектом у наукових, бухгалтерських та бізнес-колах, постільки навіть незначні зміни коливання цін або зміни в складських операціях можуть мати істотний вплив на фінансове становище підприємства. Як українські, так і закордонні науковці детально досліджують теоретичні аспекти та методологію оцінки запасів, з метою знайти оптимальні рішення для практикуючих бухгалтерів та власників (керівників) підприємств [13].

За словами керівника товариства з обмеженою відповідальністю «Хлібодар» Сумського району Сумської області Карпенка Сергія Михайловича, для ухвалення стратегічних рішень підприємства, необхідне чітке і правильне оцінювання запасів. Тому що на сьогодні, для прикладу на досліджуємому товаристві, вартість запасів по Балансу (Звіту про фінансовий стан) за 2023 рік становить в межах 50,0 відсотків від загальної валюти балансу.

Важливим стає питання оцінки запасів і в контексті Міжнародних стандартів фінансової звітності, які мають суттєвий вплив на облік та оцінку запасів, підвищуючи їх прозорість та достовірність у фінансовій звітності, маючи вирішальне значення для фінансового управління [15].

Запаси, як ми зазначали раніше, займають значну частку в активах сільськогосподарських підприємств та центральне місце в бухгалтерському обліку, безпосередньо впливають на прибутковість підприємств, грошові потоки та операційну ефективність.

Оцінка запасів, важливий елемент у системі управління оборотними активами підприємства, забезпечує фінансову стабільність, ефективне планування та стратегічний розвиток суб'єктів господарювання.

Згідно Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 2 «Запаси», термін запаси трактується, як активи – що утримуються для продажу, перебувають у процесі виробництва для продажу, існують у формі основних

чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг [9].

Практично аналогічне визначення даного терміну, наведено в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», з деякими уточненнями зокрема, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва та утримуються для споживання не лише під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [10].

Головним питанням обліку запасів є визначення суми собівартості, яка повинна визнаватися як актив та переноситися на майбутні періоди до моменту визнання відповідних доходів. Запаси оцінюються при відображенні в обліку за меншою з таких двох величин: справедлива собівартість та чиста вартість реалізації.

При вибутті запаси можуть оцінюватися за різними методами, які ідентичні як у зарубіжній, так і вітчизняній практиці, та закріплені в діючих нормативних документах. Зокрема до таких методів оцінки належать: метод середньозваженої вартості; ідентифікованої собівартості; нормативних витрат (стандартних витрат); ціни продажу (роздрібних цін); за формулою (перше надходження – перший видаток) метод FIFO [9, 10].

При цьому в Міжнародних стандартах фінансової звітності чітко закріплено, що для запасів різного характеру або використання можуть бути виправданими різні формули собівартості, але при цьому для запасів подібного характеру та використання суб'єкт господарювання зобов'язаний застосовувати один і той самий метод оцінки [15].

На сьогодні без використання інформаційних технологій та програмних засобів для автоматизації різних процесів, зокрема процесу оцінки та управління запасами неможливо досягти ефективності управління оборотними активами, що дозволить в свою чергу суттєво покращити та спростити даний процес.

Ми погоджуємося, з думками українських науковців, що в сучасних умовах діяльності суб'єкти господарювання, часто стикаються з проблемою застосування ефективних інструментів оцінки запасів, які б забезпечили прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для цього відомі різні передові інноваційні підходи, які можливі для застосування при оцінці запасів, зокрема:

- = використання технологій блокчейн;
- = програмне забезпечення для управління запасами (Inventory Management Software);
- = метод «Just-In-Time» (JIT);
- = системи підтримки прийняття рішень (DSS);
- = метод ABC-аналізу;
- = соціальні мережі та краудсорсинг;
- = цифрові двійники (Digital Twins).

Таким чином, можна підвести підсумок, що в подальшому дослідження повинні бути направлені: на визначення, який вплив мають різні економічні фактори на управління запасами, що досить важливо на сьогодні в реаліях змінного ринкового середовища, особливо в умовах воєнного стану в якому знаходиться Україна; на можливість гармонізації українського законодавства до європейського для виходу сільськогосподарських підприємств на глобальний ринок.

РОЗДІЛ 2

СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У ТОВ «ХЛІБОДАР»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Хлібодар» розміщене в центральній частині Сумського району Сумської області. Директором підприємства є Карпенко Сергій Михайлович, головним бухгалтером – Бутенко Марина Григорівна.

Товариство з обмеженою відповідальністю було створене у 2004 році в смт. Степанівка Сумського району Сумської області.

Центральна садиба господарства знаходиться в смт. Степанівка. Відстань від центральної садиби до обласного центру м. Суми – 12 км, до найближчої залізничної станції Торопилівка – 3 км.

Головний офіс знаходиться за адресою: Сумська область, Сумський район, смт. Степанівка, вул. Центральна, буд.23 А.

ТОВ «Хлібодар» є юридичною особою за Законодавством України, має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнових та особистих не майнових прав; може бути позивачем і відповідачем у суді, а також в арбітражному та третейських судах; має свою печатку, може відкривати розрахунковий та інші, в тому числі валютні рахунки в банківських установах; може мати свій фірмовий товарний знак; та інші реквізити.

Метою діяльності ТОВ «Хлібодар» – є консолідація зусиль його членів по створенню і розвитку конкурентоздатного, високоефективного сільськогосподарського підприємства, задоволення їх матеріальних, соціальних і культурних потреб, формування ринкової виробничої інфраструктури в сільській місцевості.

Головним завданням діяльності ТОВ «Хлібодар» є підвищення рівня соціально – економічного розвитку підприємства при постійному нарощуванні виробництва продукції та за рахунок застосування прогресивних технологій, ефективного використання землі і основних засобів виробництва, високого рівня організації виробництва та підвищення продуктивності праці.

Предметом діяльності ТОВ «Хлібодар» є:

- ведення сільськогосподарського товарного виробництва, оренда для цих цілей землі чи майна;
- виробництво та реалізація на території та за межами України високоякісної сільськогосподарської продукції, а також спорідненої продукції, продукції переробки, споживчих товарів, організація власної мережі реалізації продукції.

Для здійснення статутної діяльності ТОВ «Хлібодар» володіє, користується земельною ділянкою, права і обов'язки щодо якої регулюються чинним Законодавством України та укладеними договорами чи угодами з органами влади, фізичними та юридичними особами.

ТОВ «Хлібодар» знаходиться в другому агрокліматичному районі Сумської області, який характеризується помірним кліматом з теплим літом, за значної кількості вологи, і не дуже холодною зимою з відлигами.

Гідротермічний коефіцієнт за період з t^0 - + 10° С складає 1,1-1,2. Найхолодніший місяць – січень, найтепліший – липень.

Зима сніжна, характеризується нестійкою погодою . Висота снігового покриву досягає 22 см. Максимальна глибина промерзання ґрунту на рівних ділянках досягає 135 см, мінімальна 15 см, середня 88 см. Найнижча температура на глибині вузла кушіння досягає в окремі роки -17° С, що нерідко призводить до загибелі озимих. Середньо багаторічна довгота періоду із стійким сніжним покривом складає 100 днів. Сніготанення розпочинається в середині березня і довгота його складає 16-20 днів. Танення по всьому горизонту настає приблизно через 13-20 днів після того як зійде

сніг. Рельєф землекористування господарства не однорідний і досить складний. Найбільш розповсюдженими на території господарства з ґрунтів – чорноземи типові і їх змиті різновидності, залягають на міжбалкових водорозділах і схилах балок. Опідзолені ґрунти займають меншу площу, проте є переважно орними, оскільки мають наступні показники вмісту гумусу (що неодмінно важливо для отримання гарного врожаю):

- Світлосірі мало і середньозмиті, вміст гумусу 1,7 - 2,5 %;
- Темносірі опідзолені ґрунти мало і середньо змиті, вміст гумусу 2,6-3 %;
- Чорноземи опідзолені мало змиті, вміст гумусу - 2,8 %;
- Чорноземи опідзолені середньо змиті, вміст гумусу - 2,3 %;
- Чорноземи опідзолені сильно змиті, вміст гумусу - 1,5 %.

Кількість, розміри і розміщення полів сівозмін, робочих ділянок та інших елементів організації території складають умови для найкращої організації виробничих процесів за високого рівня механізації польових робіт, правильної організації праці, зменшення непродуктивних переїздів.

Основною продукцією, що вирощується на підприємстві є: серед зернових та зернобобових – озима пшениця та кукурудза (на зерно); серед інших культур – соя та ріпак озимий.

Основні показники та результати діяльності підприємства протягом 2021-2023 років, наведені у таблиці 2.1.

За даними, наведеними в таблиці 2.1., видно, що протягом періоду з 2021 по 2023 роки площа сільськогосподарських угідь не змінювалась.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів навпаки зросла на 15,36 % протягом досліджуваного періоду. Цей ріст можна пояснити регулярним введенням нового виробничого обладнання, машин, транспортних засобів і т.д.

Щодо кількості працівників, то середньорічна кількість у 2023 році зменшилась на 27,63 % порівняно з 2021 роком, або на 21 особу. Це зменшення пов'язане з оптимізацією роботи підприємства у військовий час.

та мобілізацією працівників до лав Збройних Сил України.

Позитивною тенденцією є зростання доходу (виручки) від реалізації продукції протягом аналізованого періоду. Наприклад, дохід від реалізації продукції (товарів) у 2023 році зріс на 59,82 % в порівнянні з 2021 роком.

Таблиця 2.1 Динаміка основних показників та результатів діяльності ТОВ «Хлібодар» за 2021-2023 рр.

Показники	Роки			Відхилення у % 2023 р. до 2021 р.
	2021	2022	2023	
Площа с.-г. угідь, які знаходяться у використанні товариства, га	2905,20	2905,20	2905,20	100,00
у т.ч. ріллі	2733,66	2733,66	2783,61	101,82
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	73255,50	78502,00	84510,50	115,36
Середньорічна кількість працівників, осіб	76	63	55	72,37
Дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, тис. грн.	94505,00	81670,00	151038,00	159,82
Валова продукція в співставних цінах, тис. грн.	59521,90	53764,10	92126,70	154,78

Джерело: сформовано автором на основі форми фінансової звітності №21-заг, Ф №24, Ф №1-Баланс, Ф №1-ПВ

Ці показники свідчать про ефективну реалізацію продукції ТОВ «Хлібодар». В загальному можна зазначити, що повномасштабне вторгнення росії на територію України не відобразився на фінансових показниках підприємства.

Основним засобом виробництва в сільському господарстві виступає земля, тому для початку необхідно розглянути і проаналізувати зміни складу земельного фонду і використання сільськогосподарських угідь.

Зміни в землекористуванні господарському землеустрої підприємства можна прослідити в динаміці за період 2021-2023 рр. за даними таблиці 2.2.

Аналіз показав, що протягом 2021-2023 років загальна площа сільськогосподарських угідь не змінилася, та становить 2905,20 гектар. Важливо відзначити, що рілля протягом усього досліджуваного періоду

складала в межах від 94,1 до 95,8 відсотків, за звітний 2023 рік вона зросла на 49,95 гектар за рахунок освоєння інших угідь.

Аналізуючи інтенсивність використання земельного фонду за відсотком розораності, можна стверджувати, що земля використовується максимально інтенсивно, оскільки сільськогосподарські угіддя складають в середньому близько 95,0 % від загальної площі.

Таблиця 2.2 - Динаміка складу та структури землекористування підприємства за 2021-2023 рр.

Види угідь	Роки						У середньо му за 2021-2023 р.р.
	2021		2022		2023		
	S, га	Питома вага, %	S, га	Питома вага, %	S, га	Питома вага, %	
Всього с.-г. угідь	2905,20	100,00	2905,20	100,00	2905,20	100,00	100,00
у т.ч. рілля	2733,66	94,10	2733,66	94,10	2783,61	95,81	101,82
інші угіддя	171,54	5,90	171,54	5,90	121,59	4,19	70,88
у т.ч. взято в оренду	2905,20	100,00	2905,20	100,00	2905,20	100,00	100,00

Джерело: сформовано автором на основі форми фінансової звітності №21-заг.

Важливо відзначити, що всі земельні угіддя, які використовуються підприємством, знаходяться в оренді. Проте слід зауважити, що ТОВ «Хлібодар» не має у своєму користуванні таких угідь, як сади, ліси та багаторічні насадження.

Підприємство приділяє велику увагу збереженню земельного фонду, проводить комплекс антиерозійних заходів і має систему раціональних сівозмін. Тому структура та склад землекористування мають стабільний характер, оскільки земельні ресурси використовуються дуже ефективно і підтримуються на високому рівні.

Щоб проаналізувати ефективність використання земель розглянемо урожайність сільськогосподарських культур в ТОВ «Хлібодар» за аналізований період (таблиця 2.3).

З таблиці 2.3 можна виокремити, що урожайність основних сільськогосподарських культур (станом на 2023 рік) зросла по всіх видах сільськогосподарської продукції, у порівнянні з базовим 2021 роком.

В цілому ці дані є задовільними, господарство все одно має можливість вдосконалити технології посіву та вирощування сільськогосподарських культур.

Велике значення є також забезпеченість підприємства необхідними трудовими ресурсами, їх ефективне використання та висока продуктивність праці.

Таблиця 2.3 - Урожайність сільськогосподарських культур ТОВ «Хлібодар», ц/га

Види продукції	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.,%
	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5
Пшениця озима	54,47	48,74	61,53	112,96
Кукурудза на зерно	62,68	115,00	108,41	172,95
Соя	21,10	37,63	25,61	121,37
Ріпак	0,00	0,00	47,41	47,41
Соняшник	31,02	22,50	30,90	99,61

Джерело: сформовано автором на основі форми фінансової звітності Ф №24, Ф №50-сг, Ф №21-заг., Ф №29-сг,

Велике значення має для підприємства збільшення обсягу виробництва продукції, і ефективність використання ресурсів впливає на обсяг та своєчасність виконання робіт. Тому важливо провести аналіз трудових ресурсів, який можна здійснити, переглянувши дані в таблиці 2.4.

Аналізуючи зміну чисельності працівників на підприємстві загалом, можна помітити, що середньорічна кількість працівників в 2023 році зменшилася на 21 особу (або 27,63 %) в порівнянні з 2021 роком. Це зменшення викликане, як ми зазначали вище, тими подіями які відбуваються в нашій країні, це війна. Разом з тим, ефективність використання трудових ресурсів в товаристві підвищується як у кількості відпрацьованих днів

(зростання в середньому на одного працівника 14 днів), а особливо у виробництві валової продукції на одного середньорічного працівника (більш ніж у два рази або на 113,87%).

Як ми відмічали, на протязі досліджуваного періоду спостерігається збільшення відпрацьованих днів на одного працівника, це є логічним і виправданим, особливо при зменшенні середньорічної кількості працюючих.

Важливо відзначити, що такий показник, як обсяг валової продукції на одного працівника, також зріс на 891,85 тис. гривень. Це свідчить про ефективне використання наявних трудових ресурсів на підприємстві і підтверджується ростом коефіцієнта використання фонду робочого часу, який збільшився на 2,29 % протягом 2021-2023 років.

Таблиця 2.4 - Динаміка чисельності працівників та ефективність їх використання

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р., %
	2021	2022	2023	
1. Середньорічна чисельність працівників, всього, осіб	76	63	55	72,37
2. Відпрацьовано 1 працівником днів, в середньому по господарству	292,00	256,00	306,00	104,79
3. Коефіцієнт використання фонду робочого часу	0,96	0,96	0,98	102,29
4. Вироблено ВП на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	783,18	853,40	1675,03	213,87

Джерело: сформовано автором на основі форми фінансової звітності Ф №24, Ф №2-Звіт про фінансові результати, Ф №1-ПВ

Ефективність використання основних засобів також впливає на фінансовий стан підприємства та його конкурентоспроможність на ринку. Основні фонди представляють собою частину виробничих фондів, які беруть участь у виробництві протягом тривалого періоду і зберігають свою натуральну форму і властивості, переносячи свою вартість на готовий продукт частинами під час експлуатації.

Наявність і ефективність використання основних засобів на підприємстві, що досліджується, наведені у таблиці 2.5.

Основними показниками, що характеризують ефективність використання основних фондів є фондівіддача, фондомісткість і фондоозброєність.

Розрахунки показали, що фондозабезпеченість і фондоозброєність в 2023 році порівняно з 2021 роком зросла відповідно на 15,39 % та 59,41%.

Причиною цього стало збільшення середньорічної вартості основних засобів на 15,36 % або на 11255,0 тис. гривень, при тому що площа сільськогосподарських угідь залишилася не змінною на рівні 2905,2 га. Щодо фондоозброєності, то збільшення цього показника пояснюється перевищенням темпів росту вартості основних засобів, а також скороченням середньорічної чисельності робітників.

Таблиця 2.5 - Забезпеченість та ефективність використання основних виробничих фондів на підприємстві

Показники	Роки			Відношення +/-	Темпи росту, %
	2021	2022	2023		
Обсяг валової продукції (у співставних цінах), тис. грн.	59521,90	53764,10	92126,70	32604,80	154,78
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	73255,50	78502,00	84510,50	11255,00	115,36
Фондозабезпеченість, тис. грн.	25,21	27,02	29,09	3,88	115,39
Фондоозброєність, тис. грн.	963,89	1246,06	1536,55	572,66	159,41
Фондовіддача, грн.	0,81	0,68	1,10	0,29	135,80
Фондоємність, грн.	1,23	1,46	0,92	-0,31	74,80

Джерело: сформовано автором на основі форми фінансової звітності Ф №24, Ф №1-Баланс, Ф №1-ПВ

Збільшення фондоозброєності призвело до збільшення продуктивності праці і в результаті цього цей показник має тенденцію до збільшення. Тобто фонди на підприємстві використовуються інтенсивно та ефективно. Фондовіддача збільшилась на 35,8 %, відповідно фондомісткість зменшилась на 25,2 відсотка.

Таким чином, можна зробити висновок, що підприємство достатньо забезпечене фондами та достатньо ефективно та інтенсивно їх використовує, не дивлячись на повномасштабне вторгнення росії на територію України.

Для визначення загальної характеристики товариства використаємо зведену таблицю основних економічних показників (таблиця 2.6).

Розглянемо показники, які характеризують в цілому діяльність підприємства.

Аналізуючи наведені дані таблиці 2.6, можемо констатувати той факт, що за три останні роки на підприємстві спостерігається підвищення основних економічних показників діяльності, лише по чистому прибутку маємо дещо гіршу ситуацію проти базисного року.

Таблиця 2.6 - Динаміка основних економічних показників діяльності ТОВ «Хлібодар»

Показники	Роки			Відхилення у % 2023 р. до 2021 р.
	2021	2022	2023	
Валова продукція				
*на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	1876,70	1850,62	3171,10	168,97
*на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	783,18	853,40	1675,03	213,87
*на 100 грн. основних виробничих фондів, тис. грн.	81,25	68,49	109,01	134,17
Валовий прибуток				
*на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	1253,86	664,50	1875,26	149,55
*на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	479,30	306,43	990,55	206,67
*на 100 грн. основних виробничих фондів, тис. грн.	49,73	24,59	64,47	129,64
Чистий прибуток (збиток)				
*на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	666,39	215,34	539,00	80,88
*на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	254,74	99,30	284,70	111,76
*на 100 грн. основних виробничих фондів, тис. грн.	26,43	8,0	18,53	70,10
Рівень сукупної рентабельності (збитковості), %	33,33	10,03	16,22	*

Джерело: сформовано автором на основі форми фінансової звітності Ф №24, Ф №1-Баланс, Ф №2- Звіт про фінансові результати, Ф №1-ПВ

Обсяг валової продукції (в співставних цінах 2010 р.) в 2023 році в порівнянні з 2021 роком збільшився на 100 га с.- г. угідь - на 1294,4 тис. грн.;

обсяг валової продукції на 1 працівника збільшився на 891,85 тис. грн. або у 2 рази зростання; обсяг валової продукції на 100 грн. ОВФ збільшився на 27,76 тис. грн. Це свідчить про покращення ефективності використання землі, підвищення продуктивності праці, та підвищення ефективності використання фондів. В цілому ж по господарству спостерігається підвищення виробництва та покращення використання виробничих ресурсів.

Аналізуючи показник валового прибутку, бачимо його збільшення у 2023 р. в порівнянні з 2021 р. в розрахунку на 100 га с.-г. угідь ВП збільшився на – 621,40 тис. грн., на одного робітника – також збільшився на 511,25 тис. грн., на 100 грн. ОВФ – 14,74 тис. грн.

Що стосується чистого прибутку, то в цілому по господарству він в 2023 р. зріс у порівнянні з 2021 р., при чому суттєво на 9403,0 тис. грн. Тобто це свідчить про те що підприємство є прибутковим, одним із передових господарств Сумського району.

Не менш важливим, ніж вже наведені, показником ефективності діяльності підприємства є рентабельність. Рентабельність визначає, скільки гривень прибутку отримано підприємством у результаті продажу продукції (робіт, послуг) на одну гривню виручки. Якщо рівень (рентабельності) прибутковості продажів у 2021 році був на рівні – 33,33 %, то в 2023 році цей показник становить – 16,22 %. Сукупна рентабельність в товаристві мала тенденцію до зменшення, разом з тим враховуючи в яких умовах працює підприємство, можна вважати це позитивним фактором.

Отримані результати дають можливість зробити висновок про незначне погіршення рентабельності (ефективності) діяльності підприємства.

Потенціал підприємства в якості нематеріальних ресурсів формують, у тому числі, і здібності, що впливають на ефективність використання всіх ресурсів підприємства. Залежно від умов функціонування, які багато в чому визначають можливості підприємства щодо реалізації потенціалу, його величина може змінюватися за незалежним від підприємства причин: у якийсь сприятливий для підприємства період часу воно може демонструвати

кращий ринковий потенціал, а інший період протилежний. Для оцінки ефективності його використання скористаємося системою фінансових показників.

У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану підприємства виступає його ліквідність і платоспроможність. Скориставшись системою показників визначимо всю їх сукупність для ТОВ «Хлібодар» (таблиця 2.7).

Коефіцієнт покриття має бути більше 2, за даними таблиці ми бачимо, що цей коефіцієнт є значно більшим, зокрема у звітному році – 4,8227; коефіцієнт швидкої ліквідності має бути більшим за 1, у 2021 році він становив 1,4326, а у 2023 році – 2,0959; коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2021 році становив 0,0141, а у 2023 році він збільшився на 0,6905. Частка оборотних засобів в активах у 2021 році становила - 0,80, а у 2023 році вона збільшилася до 0,88.

Таблиця 2.7 - Показники оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства

№ з/п	Назва показника	2021 рік на к.з.п.	2022 рік на к.з.п.	2023 рік на к.з.п.	Відхилення 2023 р. від 2021 р., +/-
1	Коефіцієнт покриття	3,6729	2,9431	4,8227	1,1498
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,4326	1,0741	2,0959	0,6633
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0141	0,0023	0,7046	0,6905
4	Частка оборотних засобів у активах	0,8056	0,8557	0,8887	0,0831

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Виробничий потенціал підприємства можна розширити виконавши аналіз фінансової стійкості підприємства. Оцінка рівня фінансової стійкості підприємства здійснюється з використанням загальної системи показників, які найбільш часто із них використовуються. Проведемо комплексну оцінку фінансової стійкості підприємства. Вона проводиться шляхом розрахунку відносних показників, що представлені в таблиці 2.8.

Отже, коефіцієнт автономії в загальній сумі капіталу підвищився на 0,041, показники 2021, 2022 та 2023 рр. відповідають нормативу. Коефіцієнт фінансової залежності зменшився на 0,067, зменшення цього показника свідчить про зменшення питомої ваги залучених коштів у фінансуванні підприємства. Нормативне значення коефіцієнта фінансової стійкості має складати більше одиниці, він знаходиться не в межах норми. Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів протягом аналізованого періоду зменшився на 0,118. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів також зменшився на 0,008. Показники коефіцієнту забезпечення власними оборотними засобами зменшились на 0,111. Коефіцієнт поточних зобов'язань незначно збільшився на 0,004 у порівнянні з 2021 роком, але зменшився проти 2022 року. А говорячи про показник довгострокових зобов'язань, то він зменшився на 0,004 у порівнянні з 2021 роком та знаходиться нижче нормативного значення

Таблиця 2.8 - Показники оцінки фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Назва показника	Нормативне значення	2021 рік на к.з.п.	2022 рік на к.з.п.	2023 рік на к.з.п.	Відхилення 2023 р. від 2021 р., +/-
1	Коефіцієнт автономії	>0.5	0,754	0,689	0,795	0,041
2	Коефіцієнт фінансової залежності	<2	1,326	1,452	1,259	-0,067
3	Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	0,781	0,709	0,816	0,035
4	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	<1	0,258	0,210	0,140	-0,118
5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	0,035	0,030	0,027	-0,008
6	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	>0.1	2,325	1,754	2,214	-0,111
7	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0.2	0,107	0,067	0,103	-0,004
8	Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0.5	0,893	0,933	0,897	0,004

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Передумовою ефективності використання ресурсного потенціалу є швидкість їх обертання. Здійснення виробничої діяльності вимагає відволікання грошових коштів на запаси, незавершене виробництво, готову продукцію. Відповідно чим коротший є цикл трансформації коштів, тим ефективніша діяльність підприємства. Показники оборотності можуть бути розрахованими за оборотними активами в цілому або за окремими складовими активів. Відповідно визначають коефіцієнт оборотності запасів, дебіторської заборгованості, тощо. Основні показники ділової активності підприємства, узагальнені в таблиці 2.9.

За даними таблиці 2.9 можемо зробити висновки, що коефіцієнт оборотності активів зменшився на 0,032, що є негативним показником, який показує, що підприємство збільшило неліквідні запаси, які потребують додаткового фінансування. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів зменшився на 0,05. Коефіцієнт оборотності запасів порівняно з попереднім періодом зменшився на 0,402. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості порівняно з попереднім періодом збільшився на 1,128, також кредиторської заборгованості - на 1,602.

Таблиця 2.9 - Показники ділової активності об'єкта дослідження

№ з/п	Показник	2021 рік на к.з.п.	2022 рік на к.з.п.	2023 рік на к.з.п.	Відхилення 2023 р. від 2021 р., +/-
1	Коефіцієнт оборотності активів	0,115	0,032	0,083	-0,032
2	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,143	0,038	0,093	-0,05
3	Коефіцієнт оборотності запасів	0,848	0,681	1,250	0,402
4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,811	1,359	2,939	1,128
5	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,293	1,357	3,895	1,602
6	Коефіцієнт завантаженості активів	0,649	0,453	0,792	0,143
7	Коефіцієнт завантаженості активів в обороті	1,542	2,208	1,263	-0,279

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Коефіцієнт завантаженості активів відносно аналізованого періоду показують негативний вплив, оскільки вони збільшуються на 0,143, а от коефіцієнт завантаженості активів в обороті зменшився, що є позитивною ситуацією.

Найважливішим показником, що відбиває кінцеві фінансові результати діяльності підприємства, є рентабельність. Виходячи зі складу майна підприємства, в яке вкладаються капітали, та господарських та фінансових операцій, що проводяться підприємцем, доцільно провести аналіз рентабельності за допомогою системи показників.

Показники рентабельності відносяться до найбільш варіабельних за своїм змістом і таких, що трактуються не однозначно. Показники рентабельності відображають економічну ефективність діяльності. Вони адекватніше ніж прибуток відображають результати діяльності підприємства. Різноманітність показник рентабельності визначає альтернативність пошуку шляхів її підвищення. Порядок розрахунку основних показників рентабельності наведені в таблиці 2.10.

З таблиці 2.10 видно, що зменшилась рентабельність продукції на 6,3 п.в.. Відповідно зменшилась валова рентабельність продажу на 2,48 п.в. Щодо динаміки інших показників рентабельності то зазначимо, згідно фінансової звітності та деяких нульових показників динаміку не вдалося прослідкувати. Наглядово задовільна фінансова звітність показує показники лише за 2021 рік.

Ці фактори звичайно позначилися на фінансовому стані підприємства та вимагають негайних заходів для підвищення його рентабельності та стійкості.

Важливо ретельно проаналізувати причини такого зниження рентабельності та розробити стратегії зниження витрат та підвищення ефективності виробництва, щоб забезпечити успішну роботу підприємства в умовах постійних викликів та конкуренції на ринку.

Таблиця 2.10- Показники рентабельності товариства

№	Показник	Порядок розрахунку	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+/-)
1	2	3	4	5	6	7
1	Рентабельність продукції	$\Phi 2P2000/\Phi 2P2050 * 100$	162,72	130,95	156,42	-6,3
2	Рентабельність підприємства	$\Phi. \text{ № } 2, P.2350/(\Phi. \text{ № } 1, P1300(\Gamma 3+\Gamma 4)*0,5)*100$	13,29	3,47	8,21	-5,08
3	Рентабельність власного капіталу	$\Phi. \text{ № } 2, P. 2290/\Phi. \text{ № } 1, P. 1495(\Gamma 3+\Gamma 4)*0,5)*100$	16,57	4,82	11,08	-5,49
4	Рентабельність залученого капіталу	$\Phi. \text{ № } 2, P. 2290/ \Phi. \text{ № } 1, p. 1595 (\Gamma 3+\Gamma 4)+ \Phi. \text{ № } 1, p. 1695 (\Gamma 3+\Gamma 4)*0,5)*100$	67,10	12,35	31,68	-35,42
5	Рентабельність необоротних активів	$\Phi. \text{ № } 2, P. 2290/\Phi 1095(\Gamma 3+\Gamma 4)*0,5)*100$	51,83	20,70	64,13	12,3
6	Рентабельність оборотних активів	$\Phi. \text{ № } 2, P. 2290/\Phi. \text{ № } 1, P.1195(\Gamma 3+\Gamma 4)*0,5)*100$	17,86	4,16	9,41	-8,45
7	Валова рентабельність продажу	$\Phi 2P2090/\Phi. \text{ № } 2, P.2000*100$	38,55	23,64	36,07	-2,48
8	Чиста рентабельність продажу	$\Phi. \text{ № } 2, P.2350/\Phi. \text{ № } 2, P.2000*100$	20,49	7,66	10,37	-10,12

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

На рентабельність продаж впливають такі чинники як: рівень цін; індивідуальна рентабельність продажу окремих видів виробів; структура реалізованих товарів та значення собівартості.

Воєнний конфлікт призвів до знищення і пошкодження сільськогосподарської інфраструктури, забруднення земель та втрати сільськогосподарських площ. Великі території були втрачені, що суттєво вплинуло на обсяги виробництва та збуту сільськогосподарської продукції. Відновлення та реконструкція інфраструктури вимагають значних витрат і часу, що тимчасово обмежує можливості підприємства.

Враховуючи вищезазначені фактори, підприємство має здійснювати адаптацію та перегляд стратегій з метою підвищення ефективності та забезпечення сталого функціонування. Крім того, важливо активно взаємодіяти з державними органами, використовувати підтримку та

стимулюючі заходи для підтримки аграрного сектору та розвитку виробничого потенціалу підприємства. Запровадження інноваційних технологій, раціональне використання ресурсів та пошук нових ринків збуту стануть ключовими чинниками для подолання викликів, пов'язаних з війною, та забезпечення успішного розвитку нашого підприємства.

Поліпшення показників ефективності фінансової складової діяльності загалом у всьому підприємству забезпечуються рахунок поліпшення показників з окремих видів виробів. Наприклад, збільшення зростання рентабельності продажів забезпечується рахунок збільшення частки продукції з високої індивідуальної рентабельністю. Тому для того, щоб покращити фінансовий стан підприємства в цілому, необхідно досягти покращення показників щодо окремих видів виробу.

З часом під впливом різних чинників відбувається зміна ціни виробу підприємства. Основними причинами динаміки цін на продукцію є зміна конструкції виробу, збільшення вартості матеріалів, комплектуючих, витратних матеріалів, заміна дешевих комплектуючих дорожчими, збільшення транспортних витрат і т.д.

2.2 Організація обліку наявності та руху запасів у товаристві

Ведення фінансового обліку та складання статистичної, податкової і фінансової звітності в кожного суб'єкта господарювання проводиться на підставі нормативно-правових документів, що затверджуються органами, в яких є обов'язки регулювання в Україні питань звітності і бухгалтерського обліку. Це дає можливість здійснювати бухгалтерський підрахунок, складати звітність до загальних засад, також подібним способом гарантувати співвідносність облікової даних. Але це ніяк не означає, того що організація, відштовхуючись від конкретних обставин господарювання, не в силах підбирати більш поблажливі з метою нього форми ведення обліку.

Йдучи в першу чергу в цілому у властивості методичної основи, організація бухгалтерського обліку гарантує придбання, уявлення і використання знань про принципи, конфігурації та методи зведення процесу бухгалтерського обліку, отримання інформації про домашню роботи компанії.

Організація роботи бухгалтерської служби в ТОВ «Хлібодар» здійснюється керівником товариства та передбачає визначення прав і обов'язків головного бухгалтера, підлеглих йому облікових працівників, визначає побудову бухгалтерської служби, її місце в системі управління та взаємодію з іншими підрозділами товариства.

Організацією бухгалтерського обліку ТОВ «Хлібодар» займається головний бухгалтер – Марина БУТЕНКО. Вона забезпечує дотримання в товаристві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності; організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій; бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та псування цінностей, тощо.

Бухгалтерська служба в ТОВ «Хлібодар» складається з трьох осіб. Ведення обліку здійснюється за допомогою меморіально-ордерної форми обліку. Якісні характеристики персоналу облікової служби визначаються ступенем професійної та кваліфікаційної придатності їх до покладених обов'язків на працівників та виконуваних ними завдань.

Працівники бухгалтерської служби ТОВ «Хлібодар» проводять контроль за роботою матеріально-відповідальних осіб, контролюють їх звітність, приймають участь в інвентаризації цінностей. На бухгалтерію покладається робота не лише проводити контроль за правильністю заповнення первинних документів, а й за відповідність їх змісту чинному законодавству.

Працівники бухгалтерії несуть відповідальність заповнення і збереженість бухгалтерської документації при всіх етапах документообігу, за

своєчасність представлення бухгалтерської звітності відповідним користувачам. В ТОВ «Хлібодар» бухгалтерський облік проводять в централізованій бухгалтерії та взаємозв'язку з обліковим персоналом всіх підрозділів. На рівні підрозділів виконуються документування виконаних дій, оброблення, класифікація первинних документів відповідно до переміщення запасів, розрахунків оплати роботи тощо. Розпорядження та вказівки головного бухгалтера в межах її компетенції є обов'язковими для виконання всіма членами товариства й структурними підрозділами підприємства. Неухильне виконання всіх вимог головного бухгалтера щодо дотримання правил ведення бухгалтерського обліку забезпечує керівник підприємства.

Обов'язками головного бухгалтера є:

- = керівництво діяльністю бухгалтерської служби, забезпечує розподіл посадових обов'язків між її працівниками;

- = бере у разі потреби участь в організації та проведенні перевірки стану бухгалтерського обліку та звітності у бухгалтерській службі товариства;

- = погоджує кандидатури працівників підприємства, яким надається право складати та підписувати первинні документи щодо проведення господарських операцій, пов'язаних з відпуском (витрачанням) грошових коштів, документів, товарно-матеріальних цінностей, нематеріальних активів та іншого майна;

- = проведення контроль за: відображенням у фінансовому обліку всіх виробничих операцій, що проводяться кооперативом; заповнення звітності; цільовим використанням матеріальних (нематеріальних), фінансових та трудових ресурсів, збереженням майна; виконання вимог законодавства щодо витрачання (передачі) нерухомого та рухомого майна підприємства; точністю виконання розрахунків присутність виконанні оплати товарів, праць, послуг, співвідношенням згаданих грошей розмірами вироблених товарів, отриманих продуктів або наданих послуг відповідно до обставин працівників бухгалтерії; капіталу закриття також списання у відповідності зі законодавством дебіторської заборгованості; дослідженням також

реалізацією подій згідно дотриманню також збільшення ступеня фінансово-домашньої витримки співробітників бухгалтерської роботи; виконанням основними бухгалтерами компанії, функцій відповідно до контролювання. Питання фінансового обліку, його організація, формування показників звітності залишаються на сьогодні надзвичайно актуальними для підприємств різних форм власності, розмірів та видів діяльності. Організація фінансового обліку на сільськогосподарських підприємствах має відповідати всім вимогам щодо обліку, а саме забезпечувати інформаційну, контрольну, аналітичну та оціночну функції.

Сільськогосподарські підприємства самостійно визначають облікову політику і здійснюють заходи щодо організації фінансового обліку, що фіксуються в Наказі «Про облікову політику». Наказ є одним з перших документів, які використовуються посадовими особами податкової служби, аудиторськими фірмами та іншими контролюючими органами у ході перевірки діяльності підприємства. Недоліком в організації облікового процесу є відсутність у ТОВ «Хлібодар» Наказу «Про облікову політику».

Технологічним інструментом фінансового обліку та узагальнення обліково-економічної інформації про фінансово-господарську діяльність ТОВ «Хлібодар» є Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства Фінансів України №291 від 30 листопада 1999 року [18].

Однією зі складових організації облікового процесу в товаристві є обрана форма бухгалтерського обліку. ТОВ «Хлібодар» обрало і використовує меморіально-ордерну форму.

Поточний облік передбачає по всіх операціях створення проводок у меморіальних ордерах з накопичувальних відомостей або первинних документів. Меморіальний ордер записують на спеціальному бланку, який підписує і перевіряє головний бухгалтер або його заступник. У меморіальних ордерах записують зміст господарської операції та вказується посилання на документ, здійснюється під рахункова формула, тобто вписується шифр

відповідного рахунків і сума оборотів по них. Меморіальним ордерам присвоєні постійні номери, що дає здатність складати на всі групи однакових операцій всього 1 меморіальний ордер за місяць. Зберігаються меморіальні ордери вмісті із підшитими до них первинними документами.

При меморіально-ордерній формі фінансового обліку хронологічний запис господарських операцій в досліджуваному товаристві відокремлений від систематичного. Хронологічний запис здійснюють у спеціальному документі – «Реєстраційний журнал», який представлений для порядкової нумерації меморіальних ордерів і контролю за їх збереженням.

Журнал класифікують у реєстрі штучного обліку – Головні книзі. У ній закріплюють номер меморіальних ордерів, проставляється число їх оформлення та грошові ресурси згідно із операціями. Обороти згідно будь-якому штучному рахунку так само як згідно дебету, таким чином, згідно кредиту ділять в елементи, згідно кореспондуючих рахунків.

В Головні книзі фіксують лише нинішні вираження, які підсумовуються за місяць згідно дебету і кредиту будь-якого рахунку в розрізі кореспондуючих рахунків. Залишок згідно з рахунками в Головні книжці ніяк не вводиться.

В ТОВ «Хлібодар» по закінченні місяця на підставі даних Головної книги бухгалтер складає оборотну відомість за синтетичними рахунками (або пробний баланс). Відповідні підсумки оборотної відомості звіряють з підсумками записів у реєстраційному журналі. Форма Головної книги має стандартний вигляд. Аналітичний облік здійснюють у картках, книгах, на вільних аркушах. Картки і вільні аркуші записують у реєстрах. Аналітичний облік касових операцій здійснюється тільки в Касовій книзі. Підрахунки в реєстрах аналітичного обліку здійснюють безпосередньо з первинних документів, вшитими разом із меморіальними ордерами. В кінці місяця за аналогічними рахунками підраховують підсумки і складають сальдові або оборотні відомості. Перевірка правильності синтетичного і аналітичного обліків проводиться шляхом виписання оборотних відомостей за

рахунками аналітичного обліку з певними сумами оборотної відомості за синтетичними рахунками.

Меморіально-ордерна форма фінансового обліку не розв'язує важливих проблем бухгалтерського обліку – відсутність синтетичного і аналітичного обліку, забезпечення певного складання відомостей за даними облікових документів, скорочення кількості робочих прийомів. За основу меморіально-ордерної форми беруть принцип хронологічного запису. Процес накопичення відповідної інформації в межах меморіально-ордерної форми бухгалтерського обліку у ТОВ «Хлібодар» наведена на Рисунку 2.1.

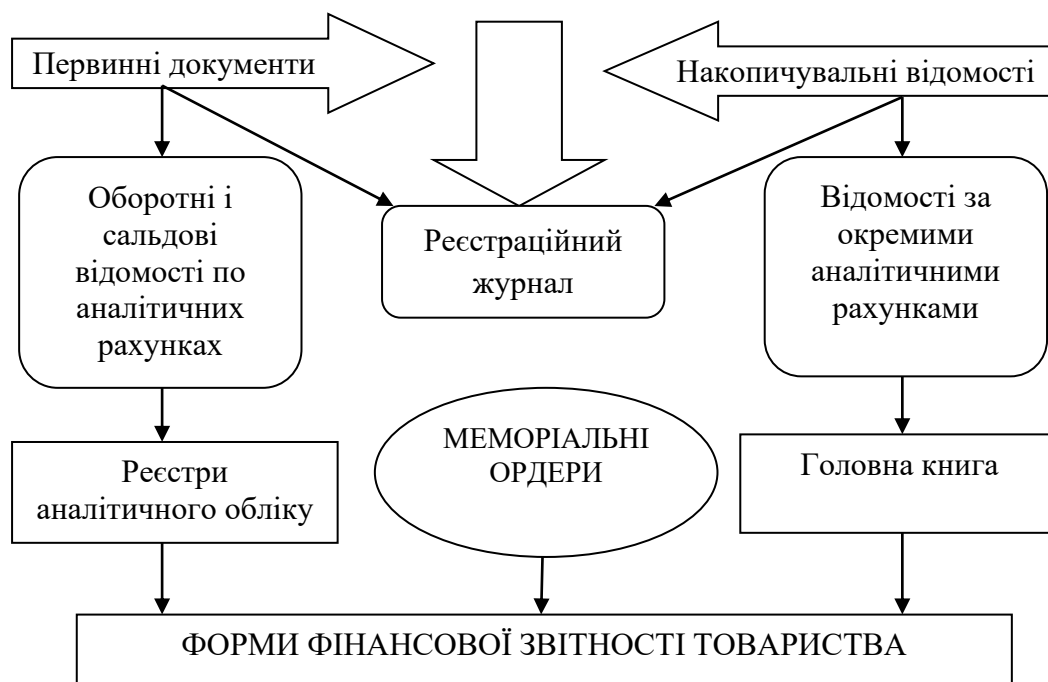

Рисунок 2.1 – Діюча схема меморіально-ордерної форми обліку в ТОВ «Хлібодар»

Джерело: узагальнено автором

Меморіально-ордерна форма бухгалтерського обліку відрізняється гнучкістю і простотою побудови аналітичних і синтетичних документів, що дає змогу рівномірно розподілити обсяги облікової роботи. Проте меморіально-ордерна форма обліку має суттєві недоліки.

Так, для неї притаманна велика кількість записів і пов'язані з цим зайві витратами праці. Більшість часу займають підрахунки підсумків і

взаємозвірка документів аналітичного і синтетичного обліку, які в основному проводять у найбільш напружений час - наприкінці облікового періоду. Це створює неритмічність у роботі бухгалтера протягом місяця. Розмежування аналітичного і синтетичного обліку веде до відставання аналітичного обліку і складання фінансової звітності без розноски за аналітичними рахунками. Підвищуються терміни синтетичного і аналітичного обліку на невиправдано тривалий час. Ці недоліки меморіально-ордерної форми фінансового обліку суттєво знижують ефективність обліку в ТОВ «Хлібодар», хоча все залежить від того хто виконує ту чи іншу роботу, та не залежить від застосовної на підприємстві форми організації обліку.

Для чіткої організації і планування роботи, а також раціонального розподілу праці в ТОВ «Хлібодар» функціонують посадові інструкції. Працівники господарства не завжди дотримуються встановлених посадових інструкцій, що в свою чергу призводить до зниження ефективності використання робочого часу. Дотримання інструкцій дозволяє чітко визначити обов'язки, права та відповідальність персоналу, забезпечує виконання функцій, які йому належать, визначає систему взаємовідносин між керівником та підлеглими працівниками. Бухгалтерія ТОВ «Хлібодар» повинна визначити шлях руху первинних документів від моменту їхнього створення до моменту передачі в архів для подальшого зберігання. Для цього необхідно розробляється графік документообігу з обов'язковим визначенням виконавців, відповідальних за перевірку та обробку пункту передачі документів для подальшої обробки, використання та зберігання у поточному і постійному архіві. Цьому питанню в господарстві приділяється дуже мало уваги. Первинні документи складаються несвоєчасно з порушенням вимог. Інколи такі документи заднім числом виписує сам головний бухгалтер. Це пояснюється відсутністю графіку документообігу, та відсутності відповідальності працівників підприємства за неправильне складання первинних документів та несвоєчасну їх передачу головному бухгалтеру.

2.3 Удосконалення організації обліку запасів на підприємстві в умовах автоматизації

Автоматизація обліку запасів є важливим кроком у сучасному бухгалтерському обліку, оскільки вона дозволяє значно підвищити точність і ефективність управління матеріальними ресурсами на підприємстві. Використання спеціалізованих програмних рішень у ТОВ «Хлібодар» забезпечить оперативне відображення всіх операцій з рухом товарів та матеріалів, таких як надходження, переміщення, списання та реалізація, що знижує ймовірність помилок і скорочує час на обробку даних.

Автоматизація також сприяє зменшенню витрат на управління запасами та підвищенню прозорості фінансових і складських процесів. Інтеграція з іншими бухгалтерськими та фінансовими системами дозволяє формувати достовірні звіти, що відповідають бухгалтерським стандартам, а також здійснювати своєчасний моніторинг запасів для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Завдяки автоматизації підприємства можуть ефективніше контролювати запаси, уникати дефіциту чи надлишків товарів і забезпечувати безперервність виробничих процесів.

Документ Надходження товарів і послуг (Рисунок 1.1) використовується для фіксації постачання товарів і матеріалів від постачальника. У полі Вид операції слід обрати операцію Покупка, комісія, після чого потрібно заповнити відповідні вкладки:

- Товари.
- Рахунки обліку розрахунків.
- Додатково.

На вкладці Товари зазначаються номенклатура, кількість, ціна, ставка ПДВ, рахунок обліку та податкове призначення номенклатури:

- Поле Ціна заповнюється автоматично на основі даних реєстру Ціни номенклатури після вибору номенклатури.

- Поля Рахунок обліку та Податкове призначення ПДВ також заповнюються автоматично за інформацією з реєстру Рахунки обліку номенклатури.

На вкладці Рахунки обліку розрахунків вказуються рахунки для розрахунків, авансів і податкового кредиту з ПДВ. Усі рахунки автоматично визначаються на основі даних реєстру відомостей Рахунки обліку розрахунків з контрагентами.

На вкладці Додатково можна вказати реквізити документа постачальника, зокрема вхідну дату та номер.

Початкова сторінка

Надходження товарів і послуг

Надходження товарів і послуг (створення) (Покупка, комісія) *

Головне

Керівнику

Банк і каса

Продажі

Купівлі

Склад

Виробництво

ОЗ і НМА

Зарплата і кадрові

Операції

Звіти

Довідники

Адміністрування

Софтекс

Надходження товарів і послуг (створення) (Покупка, комісія) *

Провести та закрити

Записати

Провести

Створити на підставі

Друк

Ще

?

Номер:

Дата: 14.11.2024 00:00:00

Вид операції: Покупка, комісія

Контрагент: УкрПостачСбут

Організація: ТОВ Хлібодар

Договір: 2024/1

Склад: Головний склад

Документ розрахунків:

Ціна включає ПДВ, Тип цін: Дрібногуртова

Товари (1)

Послуги

Зворотна тара

Рахунки розрахунків

Додатково

Додати

Підбір

Змінити

Ще

N	Номенклатура	Кількість	Од.	К.	Ціна з ПДВ	Сума з ПДВ	% ПДВ	Сума ПДВ	Всього
1	Ремінь вентилятора	10,000	шт	1,000	70,00	700,00	20%	116,67	700,00

Всього: 700,00 UAH ПДВ (у т.ч.): 116,67 UAH

Коментар:

Відповідальний: Мальцева Олександра Борисівна

Рисунок 2.2 – Надходження товарів і послуг

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Друкована форма документа представлена на рисунку 2.3.

Надходження товарів і послуг

Надходження товарів і послуг ДО00-000038 від 14.11.2024 10:12:42 (Покупка, комісія)

Надходження товарів і послуг ДО00-000038 від 14.11.2024 10:12:42

Друк українською мовою Копії: 1

Прибуткова накладна № 38 від 14 листопада 2024 р.

Постачальник: **Корпорація "УкрПостачСбут"**
Код за ЄДРПОУ 876431354734, ІПН 876543113346, № свід. 87613244

Покупець: **Товариство з обмеженою відповідальністю "Хлібодар"**
п/р UA233808054070281020000000792 у банку АПБ "РАЙФАЙЗЕНБАНК",
код за ЄДРПОУ 88888801, ІПН 523345783475, № свід. 3445678876

Договір: 2024/1

Склад: Головний склад

№	Товар	Кіл-сть	Од.	Ціна з ПДВ	Сума з ПДВ
1	Ремінь вентилятора	10	шт	70,00	700,00
				Всього:	700,00
				У тому числі ПДВ:	116,67

Всього найменувань 1, на суму 700,00 УАН.
Сімсот гривень 00 копійок
У т.ч. ПДВ: Сто шістнадцять гривень 67 копійок

Рисунок 2.3 – Друкована форма документу Надходження товарів і послуг

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Функція друку забезпечує перегляд, редагування, друк, збереження та надсилання друкованих форм. Вона підтримує друк загальних форм, комплектів документів або індивідуально налаштованих наборів із можливістю змінювати макети, кількість копій і формати збереження. Друковані форми можна надсилати електронною поштою, у тому числі з архівуванням, або доповнювати їх штампом електронного підпису.

Для зручності доступні інструменти вибору документів зі списку, розрахунку числових показників і налаштування комплектів друку. Це забезпечує швидке й ефективне формування друкованих документів відповідно до потреб користувачів.

Кореспонденція рахунків з обліку запасів у програмі BAS Бухгалтерія є ключовим інструментом для автоматизації та точного відображення операцій із надходження, переміщення, списання та реалізації запасів. Вона забезпечує правильність облікових записів, відповідність бухгалтерським стандартам і формування достовірної інформації для аналізу та звітності. Завдяки коректному налаштуванню кореспонденції рахунків зменшуються ризики помилок, оптимізується процес підготовки фінансової звітності та

підвищується ефективність управління запасами на підприємстві (Рисунок 2.4).

Надходження товарів і послуг x Надходження товарів і послуг ДОО0-000038 від 14.11.2024 10:12:42 (Покупк... x Рухи документа: Надходження товарів і послуг ДОО0-000038 від 14.11.2024 ... x

Головне Керівнику Банк і каса Продажі Купівлі Склад Виробництво ОЗ і НМА Зарплата і кадрові Операції Звіти Довідники Адміністрування Софтекс

Рухи документа: Надходження товарів і послуг ДОО0-000038 від 14.11.2024 10:12:42

Записати і закрити Оновити

☐ Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа)

☒ Бухгалтерський та податковий облік (2) ☒ Очікуваний і підтверджений ПДВ придбав (1) ☒ Придбання податковий облік (1)

Період	Дебет	Под. облік Дт	Кредит	Под. облік Кт	Сума
14.11.2024	201 Кін.: 10,000		631		583,33
	1 Ремінь вентилятора	Опод. ПДВ	УкрПостачСбут		Оприбутковані ТМЦ
	Надходження товарів і послуг ДОО0-000038...		2024/1		
	Головний склад		Надходження товарів і послуг ДОО0-000038...		
14.11.2024	6442		631		116,67
	2 УкрПостачСбут		УкрПостачСбут		ПДВ - податковий кредит (товари), перша подія
	2024/1		2024/1		
	<...>		Надходження товарів і послуг ДОО0-000038...		

Рисунок 2.4 – Кореспонденція рахунків документу Надходження товарів і послуг

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Документ Вимога-накладна (Рисунок 2.5) у програмі BAS Бухгалтерія використовується для оформлення внутрішнього переміщення, списання або передачі матеріальних запасів на виробництво. Він дозволяє автоматизувати облік змін у складі запасів, забезпечуючи правильне відображення операцій у бухгалтерських проведеннях. Документ підтримує вибір місця зберігання, утримувачів і рахунків витрат, автоматичне заповнення даних на основі складських залишків та номенклатурних регістрів, а також деталізацію статей витрат. Це сприяє ефективному контролю за використанням матеріалів і спрощує підготовку фінансової та управлінської звітності.

Головне

Керівнику

Банк і каса

Продажі

Купівлі

Склад

Виробництво

ОЗ і НМА

Зарплата і кадри

Операції

Звіти

Довідники

←

→

☆

Вимога-накладна ДОО-000025 від 21.03.2024 11:40:43

🔗

⋮

×

Провести та закрити

Записати

Провести

📄

Др

Створити на підставі ▾

Друк ▾

Ще ▾

?

Номер: ДОО-000025

від: 21.03.2024 11:40:43

📅

📄

Організація: ТОВ Хлібодар ▾

📄

Склад: Головний склад ▾

📄

Підрозділ: Цех 2 ▾

📄

☒ Рахунки обліку витрат у таблиці

Матеріали (6)

Матеріали замовника

Додати

↑

↓

Підбір

📄

📄

Ще ▾

N	Номенклатура	Од.	К.	Кількість	Рахунок	Под. призн. (ПДВ)
1	Дошка	шт	1,000	72,500	201	Опод. ПДВ
2	Лак декоративний	кг	1,000	14,500	201	Опод. ПДВ
3	Меблевий щит	шт	1,000	29,000	201	Опод. ПДВ
-	-	-	-	-	-	-

Коментар:

Відповідальний: Абдулов Юрій Володимирович ▾

📄

Рисунок 2.5 – Документ Вимога-накладна

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Документ Вимога-накладна у BAS Бухгалтерія автоматично формує кореспонденцію рахунків для відображення операцій списання, передачі або переміщення запасів. Основною кореспонденцією є списання вартості матеріалів із рахунків обліку запасів (наприклад, 20 «Виробничі запаси») на рахунки витрат (23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати» тощо), залежно від призначення використання.

Рахунки кореспонденції налаштовуються в реєстрі Рахунки обліку номенклатури й автоматично підставляються під час оформлення документа. Це забезпечує точність облікових записів, правильний розподіл витрат і деталізацію операцій відповідно до аналітичних параметрів, таких як підрозділи, замовлення чи статті витрат. Таким чином, документ Вимога-накладна спрощує облік матеріалів і формування проведення, необхідних для управлінської та фінансової звітності (Рисунок 2.6).

Софтєх - Демонстраційна база - BAS Бухгалтерія, редакція 2.1 (BAF)

Надходження товарів і послуг x Вимоги-накладні x Вимога-накладна Д000-000025 від 21.03.2024 11:40:43 x Рухи документа: Вимога-накладна Д000-000025 від 21.03.2024 11:40:43 x

Рухи документа: Вимога-накладна Д000-000025 від 21.03.2024 11:40:43

Записати і закрити Оновити

☐ Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа)

Бухгалтерський та податковий облік (9)

Період	Дебет	Под. облік Дт	Кредит	Под. облік Кт	Сума
21.03.2024	231		201 Кіл.: 52,600		946,80
	1 Цех 2	Опод. ПДВ	Дошка	Опод. ПДВ	Списані ТМЦ
	М'які меблі		Надходження товарів і послуг Д000-00002...		
	Матеріали власні		Головний склад		
21.03.2024	231		201 Кіл.: 19,900		358,20
	2 Цех 2	Опод. ПДВ	Дошка	Опод. ПДВ	Списані ТМЦ
	М'які меблі		Надходження товарів і послуг Д000-00003...		
	Матеріали власні		Головний склад		
21.03.2024	231		201 Кіл.: 2,000		60,00
	3 Цех 2	Опод. ПДВ	Лак декоративний	Опод. ПДВ	Списані ТМЦ
	М'які меблі		Надходження товарів і послуг Д000-00002...		

Рисунок 2.6 – Кореспонденція рахунків документа Вимога-накладна

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Друкowana форма документа представлена на рисунку 2.7.

Вимога-накладна Д000-000025 від 21.03.2024 11:40:43

Друк українською мовою Копії: 1

Вимога-накладна № 25 від 21 березня 2024 р.

Організація: Товариство з обмеженою відповідальністю "Хлібодар"
Код за ЄДРПОУ 88888801

Склад: Головний склад

№	Матеріал	Кіл-сть	Од.
1	Дошка	72.5	шт
2	Лак декоративний	14.5	кг
3	Меблевий щит	29	шт
4	Скляна декоративна меблева	58	шт
5	Тканина флок	290	м2
6	Поролон "British Vita Plc"	58	рул

Відвантажув(ла): _____ Отримав(ла): Абдулов Юрій Володимирович

Рисунок 2.7 – Друкована форма документа Вимога-накладна

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Документ Переміщення товарів (Рисунок 2.8) в програмі BAS Бухгалтерія використовується для фіксації руху товарів, матеріалів, продукції та устаткування між різними складами підприємства. В залежності від типу товарів, операцій та умов (наприклад, переміщення комісійних товарів, тари або обладнання) вибирається відповідний вид операції, і зазначаються необхідні дані, такі як номенклатура, кількість товарів та

рахунки обліку на складах-відправниках та одержувачах. Крім того, в документі передбачено врахування продажних цін при переміщенні товарів у торговельні точки, як автоматизовані, так і неавтоматизовані, а також облік товарів за рахунками відповідно до типу операцій та складу одержувача.

Початкова сторінка | Надходження товарів і послуг x | Переміщення товарів x | **Переміщення товарів ДОО0-000007 від 28.03.2024 17:22:24 (Товари, продукція) x**

Головне | Керівнику | Банк і каса | Продажі | Купівлі | Склад | Виробництво | ОЗ і НМА | Зарплата і кадрові | Операції | Зейти | Довідники | Адміністрування | Софтекс

← → ☆ **Переміщення товарів ДОО0-000007 від 28.03.2024 17:22:24 (Товари, продукція)** 🔗 ⓘ ✕

Провести та закрити | Записати | Провести | 📄 | 🖨️ | 🖨️ | Друк

Номер: ДОО0-000007 | від: 28.03.2024 17:22:24 | Вид операції: Товари, продукція

Відправник: Ізолятор браку | Організація: ТОВ Хлібодар

Одержувач: Головний склад

Товари (1) | Товари на комісії | Зворотна тара

Додати | ⬆️ ⬆️ | Підбір | Змінити | 📄 | 📄 | Ще -

N	Номенклатура	Од.	К.	Кількість	Рахунок відправ...	Рахунок одержу...	Под. призн. (ПДВ)
1	Збірка Каркас - Полози	шт	1,000	1,000	25	25	Опод. ПДВ

Коментар: | Відповідальний: Абдулов Юрій Володимирович

Рисунок 2.8 – Переміщення товарів

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Друкована форма накладної на переміщення товарів у програмі BAS Бухгалтерія містить усю необхідну інформацію для підтвердження факту переміщення товарів між складами. У формі відображаються такі дані: реквізити підприємства, склад-відправник і склад-одержувач, номенклатура товарів, їх кількість, одиниця виміру, а також відповідні рахунки обліку на складах. Крім того, у накладній можуть бути вказані ціни товарів (у разі необхідності), а також загальна вартість переміщення. Друкована форма накладної на переміщення служить офіційним документом для внутрішнього обліку, а також може бути використана для перевірок або у разі необхідності звітності (Рисунок 2.9).

Накладна на переміщення № 7 від 28 березня 2024 р.

Організація: Товариство з обмеженою відповідальністю "Хлібодар"
Код за ЄДРПОУ 88888801

Відправник: Ізолятор браку

Отримувач: Головний склад

№	Товар	Кількість
1	Збірка Каркас - Полози	1 шт

Відвантажив(ла): Абдулов Юрій Володимирович

Отримав(ла):

Рисунок 2.9 – Накладна на переміщення

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Кореспонденція рахунків накладної на переміщення наведено в рисунку 2.10.

Рухи документа: Переміщення товарів ДООО-000007 від 28.03.2024 17:22:24

Записати і закрити Оновити

☐ Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа)

Бухгалтерський та податковий облік (1)

Період	Дебет	Под. облік Дт	Кредит	Под. облік Кт	Сума
28.03.2024	25 Кіл.: 1,000		25 Кіл.: 1,000		300,00
	1 Збірка Каркас - Полози	Опод. ПДВ	Збірка Каркас - Полози	Опод. ПДВ	Переміщення ТМЦ
	Звіт виробництва за зміну ДООО-000017 від ...		Звіт виробництва за зміну ДООО-000017 від ...		
	Головний склад		Ізолятор браку		

Рисунок 2.10 – Кореспонденція рахунків документа Переміщення товарів

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Документ Комплектація номенклатури (Рисунок 1.10) використовується для збору або розбирання товарних комплектів. Операція комплектації включає два етапи: списання комплектуючих за їх собівартістю та надходження готового комплекту на склад за сумою собівартостей комплектуючих. Під час розукомплектації також виконуються два етапи — списання комплекту та надходження на склад окремих комплектуючих, де собівартість кожної частини розраховується пропорційно до частки, зазначеної для кожної деталі в комплекті. Операції комплектації та розукомплектації фіксуються у бухгалтерії шляхом формування проводок,

що відображають дебет та кредит відповідних рахунків для комплектуючих і комплектів.

Початкова сторінка | Надходження товарів і послуг | Комплектація номенклатури | Комплектація номенклатури DO00-000001 від 13.11.2024 12:22:21

Головне | Керівнику | Банк і каса | Продажі | Купівлі | Склад | Виробництво | ОЗ і НМА | Зарплата і кадрові | Операції | Звіти | Довідники | Адміністрування | Софттекс

Комплектація номенклатури DO00-000001 від 13.11.2024 12:22:21

Провести та закрити | Записати | Провести | Комплектація номенклатури | Ще ?

Номер: DO00-000001 | від: 13.11.2024 12:22:21 | Вид операції: Комплектація

Комплект: Комплект | Організація: ТОВ Хлібодар

Кількість: 20,000 | Од.: шт | К.: 1,000 | Склад: Головний склад

Комплектуючі (2) | Рахунки обліку комплекту

Додати | Заповнити | Підбір | Ще

N	Комплектуюча	Кількість	Од.	К.	Рахунок обліку комплектуючої
1	Дошка	20,000	шт	1,000	201
2	Заготівля для полозів	20,000	шт	1,000	201

Комментар: | Відповідальний: Мальцева Олександра Борисівна

Рисунок 2.11 – Документ Комплектація номенклатури

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Рухи документа Комплектація номенклатури наведено на рисунку 1.12.

Надходження товарів і послуг | Комплектація номенклатури | Комплектація номенклатури DO00-000001 від 13.11.2024 1... | Рухи документа: Комплектація номенклатури DO00-000001...

Головне | Керівнику | Банк і каса | Продажі | Купівлі | Склад | Виробництво | ОЗ і НМА | Зарплата і кадрові | Операції | Звіти | Довідники | Адміністрування | Софттекс

Рухи документа: Комплектація номенклатури DO00-000001 від 13.11.2024 12:22:21

Записати і закрити | Оновити | Ще ?

☐ Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа)

Бухгалтерський та податковий облік (3)

Період	Дебет	Под. облік Дт	Кредит	Под. облік Кт	Сума
13.11.2024	26 Кіл.: 10,000	201 Кіл.: 20,000			360,00
	1 Комплект Комплектація номенклатури DO00-000001 ... Головний склад	Опод. ПДВ Надходження товарів і послуг DO00-00003... Головний склад		Опод. ПДВ Комплектація	
13.11.2024	26 Кіл.: 5,000	201 Кіл.: 10,000			1 300,00
	2 Комплект Комплектація номенклатури DO00-000001 ... Головний склад	Опод. ПДВ Заготівля для полозів Надходження товарів і послуг DO00-00002... Головний склад		Опод. ПДВ Комплектація	
13.11.2024	26 Кіл.: 5,000	201 Кіл.: 10,000			1 300,00
	3 Комплект Комплектація номенклатури DO00-000001 ...	Опод. ПДВ Заготівля для полозів Надходження товарів і послуг DO00-00002...		Опод. ПДВ Комплектація	

Рисунок 2.12 – Рухи документа Комплектація номенклатури

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Документ Оприбуткування товарів (Рисунок 2.13) використовується для фіксації надходження товарів на склад, що може бути оформлено на підставі інвентаризації або як окремий документ для відображення надлишків товарів. Таблична частина заповнюється вручну або автоматично

на основі даних інвентаризації, де також можна використовувати ціни, зазначені в інвентаризації або встановлені вручну. Для неавтоматизованих торговельних точок вказуються роздрібні ціни товарів, які можуть бути розраховані з урахуванням торгової націнки. Документ також дозволяє оприбуткування товарів за різними типами цін для гуртового та роздрібного складів.

Оприбуткування товарів ДО00-000001 від 05.02.2024 12:00:03 (Товари, продукція)

Провести та закрити Записати Провести Накладна на оприбуткування товарів

Номер: ДО00-000001 від: 05.02.2024 12:00:03 Вид операції: Товари, продукція

Склад: Головний склад Організація: ТОВ Хлібодар

Інвентаризація: Тип цін: Гуртова

N	Номенклатура	Кількість	Од.	К.	Ціна	Сума	Рахунок	Под. п
1	Куртка ватяна	1,000	шт	1,000	660,00	660,00	221	Опод.
2	Черевики	1,000	пар	1,000	565,00	565,00	221	Опод.

Підстава: Всього: 1 225,00 UAH

Коментар: Відповідальний: Абдулов Юрій Володимирович

Рисунок 2.13 – Оприбуткування товарів

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Друкована форма документа Оприбуткування товарів (Рисунок 2.14) в програмі BAS Бухгалтерія відображає інформацію про надходження товарів на склад, включаючи реквізити організації, дату, номер документа, а також дані про товари: їх номенклатуру, кількість, ціну та суму оприбуткування. Вона також містить інформацію про джерело надходження (інвентаризація або надлишки), ціни товарів, встановлені в документі, та підписи відповідальних осіб. Це забезпечує правильне фіксування надходження товарів у бухгалтерському обліку.

Оприбуткування товарів № 1 від 05 лютого 2024 р.

Організація: Товариство з обмеженою відповідальністю "Хлібодар"

Склад: Головний склад

№	Товар	Кількість	Ціна	Сума
1	Куртка ватяна	1 шт	660.00	660.00
2	Черевик	1 пар	565.00	565.00
Всього:				1 225,00

Всього надійшло: 2, на суму 1 225,00 UAH
Одна тисяча двісті двадцять п'ять гривень 00 копійок

Голова комісії: _____ (підпис)

Члени комісії: _____ (підпис)

Рисунок 2.14 – Друкована форма документу Оприбуткування товарів

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Кореспонденція рахунків наведено на рисунку 2.15.

Рухи документа: Оприбуткування товарів ДО00-000001 від 05.02.2024 12:00:03

Записати і закрити Оновити

☐ Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа)

Бухгалтерський та податковий облік (2)

Період	Дебет	Кредит	Сума
05.02.2024	221 Кіл.: 1,000	716	660,00
	1 Куртка ватяна	Опод. ПДВ Інші	Оприбутковані ТМЦ
	Оприбуткування товарів ДО00-000001 від 0...		
	Головний склад		
05.02.2024	221 Кіл.: 1,000	716	565,00
	2 Черевик	Опод. ПДВ Інші	Оприбутковані ТМЦ
	Оприбуткування товарів ДО00-000001 від 0...		
	Головний склад		

Рисунок 2.15 – Кореспонденція рахунків документу Оприбуткування товарів

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Автоматизація обліку запасів у сучасних підприємствах значно підвищує ефективність і точність управління матеріальними ресурсами. Використання спеціалізованих програмних рішень дозволяє зменшити ймовірність помилок, скоротити час на обробку даних і забезпечити оперативне відображення всіх операцій з рухом товарів. Це дає можливість підприємствам ефективно контролювати запаси, підтримуючи оптимальний рівень на складах і уникати дефіциту чи надлишків товарів.

Інтеграція облікових систем з іншими бухгалтерськими і фінансовими модулями дозволяє автоматично формувати достовірні звіти, відповідні

бухгалтерським стандартам. Це забезпечує прозорість фінансових та складських процесів, а також надає можливість здійснювати своєчасний моніторинг запасів для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Автоматизація також сприяє зниженню витрат на управління запасами та покращенню загальної ефективності обліку на підприємстві.

Використання таких документів, як Надходження товарів і послуг, Вимога-накладна та інших, значно спрощує облік операцій з запасами. Вони автоматично формують кореспонденцію рахунків і дозволяють точно відображати всі рухи товарів, що покращує точність бухгалтерського обліку і полегшує підготовку фінансової звітності. У результаті, автоматизація обліку запасів забезпечує не тільки оперативність і точність, але й значне покращення загального управління матеріальними ресурсами на підприємстві.

РОЗДІЛ 3

ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОТРОЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА ПІДПРИЄМСТВІ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

3.1 Особливості оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в сучасних умовах

Сільське господарство, завжди було і залишається, особливо в сучасних реаліях життя, історично однією із основних галузей національної економіки України та джерелом фінансових ресурсів для забезпечення національної безпеки держави.

До початку широкомасштабної війни держава шляхом запровадження на законодавчому рівні різноманітних наказів, розпоряджень створювала систему підтримки аграрного бізнесу. Гострим питанням залишається відсутність конституційно-правового механізму оподаткування підприємств в сільському господарстві, певні сподівання власників були спрямовані у 2000 році прийняття Податкового Кодексу України (ПКУ).

Якщо звернутися до історичних подій, то свого часу аграрна галузь в цілому, відповідно сільськогосподарські підприємства також, перебувала в критичному становищі, маючи величезну суму кредиторської заборгованості яка сягала більше 15 млрд. гривень, не виплата заробітної плати своїм працівникам та переддефолтний стан галузі, тощо. Оскільки Україна аграрна країна, то ця нездатність суттєво впливала на формування економічної і соціальної структури держави, потрібні були рішучі неординарні кроки щодо змін.

Урядом країни було усвідомлено непродуктивність існуючої системи податків, виходячи з цього були прийняті невідкладні заходи відносно спрощення загальної системи оподаткування сільськогосподарських підприємств, наряду з іншими видами діяльності.

Підтримка сільськогосподарських виробників, через удосконалення податкових інструментів вважаємо почалася починаючи з 1999 року, коли було прийнято Верховною Радою цілий ряд законодавчих документів відповідного змісту.

Закон №320-XIV запровадив для сільгоспвиробників спрощену систему оподаткування, тобто фіксований сільськогосподарський податок. Введення в дію даного документа звільняло від сплати до бюджетів різних рівнів одинадцяти інших актуальних на той час податків/платежів (зокрема податок на прибуток, плата за землю, комунальні податки, тощо), а лише один податок.

Однією із обов'язкових вимог до платників, щоб перейти на сплату фіксованого сільськогосподарського податку, тобто стати його платниками могли лише господарства, в яких сума виручки від реалізації власної сільськогосподарської та продуктів переробки продукції, становила за попередній звітний рік 50 і більше відсотків.

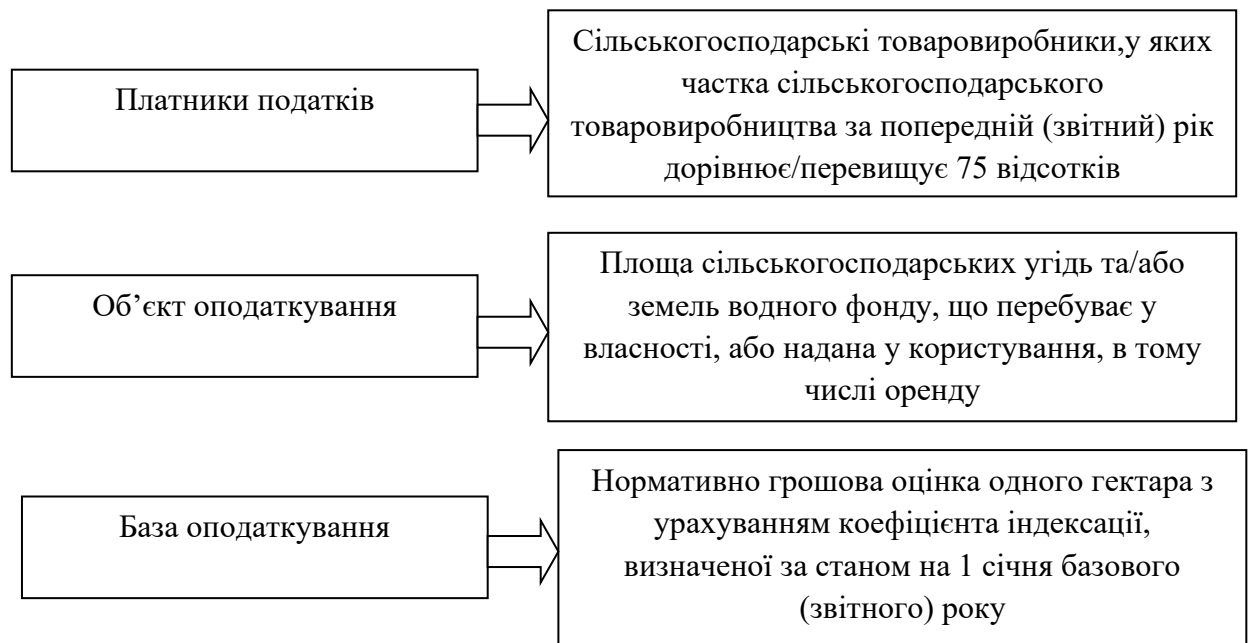

Рисунок 3.1 – Визначення основних елементів фіксованого сільськогосподарського податку

Джерело: сформовано автором за допомогою джерела [12]

Об'єктом для фіксованого податку було визначена вартісна оцінка площі сільськогосподарських угідь яка перебувала у власності або взята в оренду.

Грошова оцінка земельних угідь проводилася у відповідності спеціальної методики, розробленої і схваленої Кабінетом Міністрів України, ставка фіксованого сільськогосподарського податку, для прикладу становила: рілля 0,5 відсотки до оцінки грошової. Дуже виважено законодавець на нашу думку підійшов до порядку та термінів сплати зазначеного податку, це пов'язано з тим, що сам розрахунок проводився щорічно за станом на 01 січня поточного року, а подача звіту до податкової не пізніше 20 лютого.

Щодо безпосередньої сплати, то оплата проводилася щомісячно, в термін до 20 числа, у відсотковому вимірі до загально визначеної сум податку: у першому та другому кварталах – по 10 відсотків; третьому – 50 відсотків; четвертому – 30%. При цьому дуже вдало вибрано відсоткові розміри, тому що в сільському господарстві, пік збирання урожаю та максимальне отримання доходу (говоримо прогнозно) приходить якраз на 3 квартал.

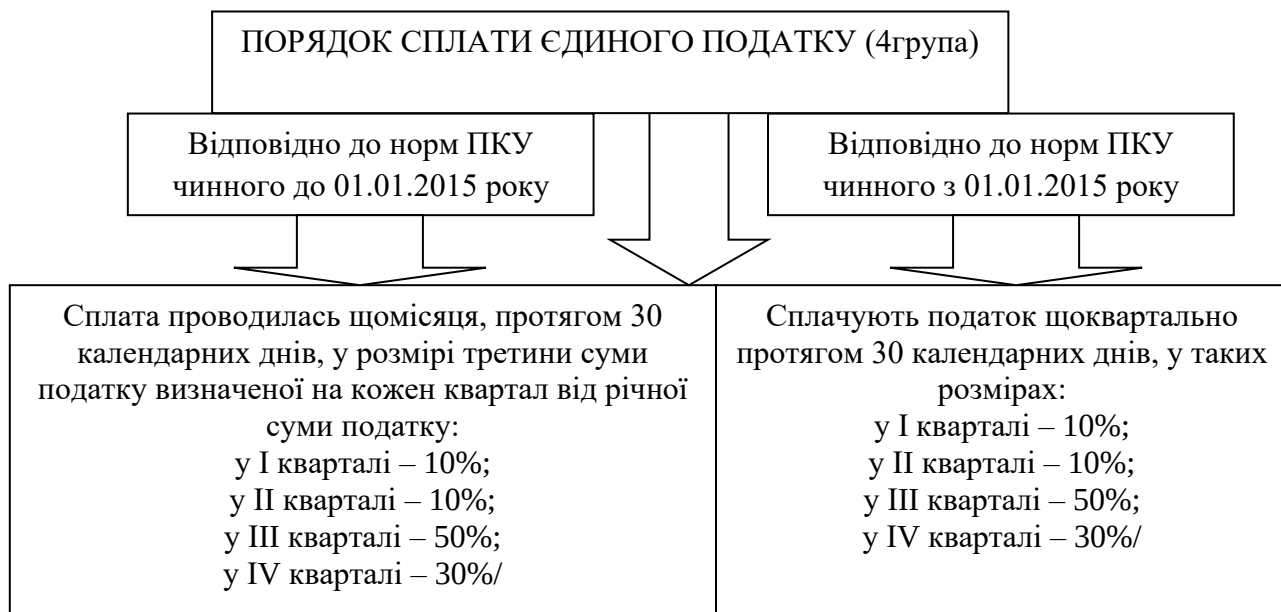

Рисунок 3.2 – Порядок та строки сплати фіксованого сільськогосподарського податку

Джерело: сформовано автором за допомогою джерела [12]

Вводячи в дію Закон, влада сподівалася що це тимчасовий, вимушений крок і встановила обмеження до 1 квітня 2004 року, однією з відмінних особливостей даного податку від інших, платнику було надано право сплачувати його як в грошовому вмірі, так і натуральному.

Лише згодом, зі списку податків (зборів, платежів) які заміщував сільськогосподарський податок, були виключені внески до соціальних внесків.

З 2005 року для платників фіксованого податку вносять зміни, які вимагають від сільгосптоваровиробників нарахування збору на пенсійне страхування з спеціальною ставкою для найманих працівників, в розмірі 32 відсотка, з наступним зростанням в кожному бюджетному році на 20 відсоткопунктів. Дію тимчасового стану податку знову відтермінують до початку 2011 рок.

Прийняття ПКУ практично не відчули на собі платники сільського податку, лише з 2015 року в результаті чергової податкової реформи його включають до спрощеної системи оподаткування, тобто формально приєднали до 4 групи платників єдиного податку.

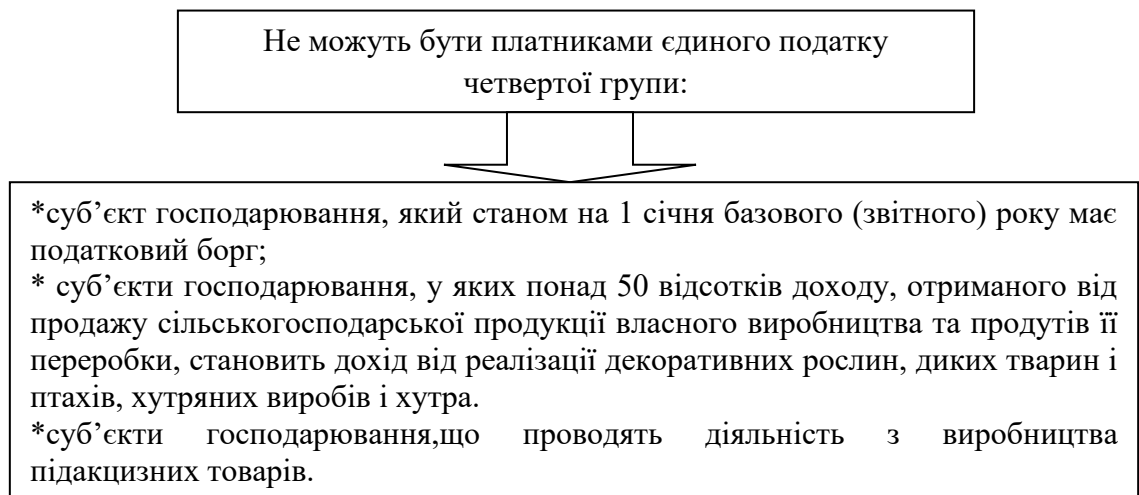

Рисунок 3.3 – Перелік суб'єктів господарювання, які не можуть бути платниками фіксованого сільськогосподарського податку

Джерело: сформовано автором за допомогою джерела [12]

Якщо порівнювати з сільськогосподарським податком, то зміни відбуваються в об'єкті оподаткування – тобто беруть до уваги земельні угіддя на які власник має документи визначені земельним кодексом, змінюється підхід до грошової оцінки, тобто приймається нормативна оцінка з індексацією на січня звітного року. За підрахунками аналітиків та офіційно оприлюдненими даними, тільки за рахунок цього збільшено навантаження майже у 21 раз.

Еволюція фіксованого податку, а далі єдиного податку четвертої групи, практично втратив своє регулятивне значення, а суттєво підсилили фіскальне значення. Причиною цього стало, бажання уряду підвищити дохідну частину бюджету країни, з іншого суттєве зростання податкового тягаря на сільгоспвиробників.

Звичайно, така ситуація може негативно вплинути на виробників сільгосппродукції на уповільнення або навіть зупинення розвитку галузі, але реально оцінити адекватний рівень податкового тиску не можливо, в зв'язку з війною в державі, та неоціненними збитками завдані нею.

Дещо різниться ситуація у світовому вимірі, тому що у кожній високо розвиненій, чи не дуже розвиненій діє так називає мий модель/механізм підтримки сільського господарства. Коротенько проаналізуємо окремі підходи до цього питання: до прикладу у США лише у 2014 році офіційно прийнято Закон про сільське господарство, де прямі субсидіювання були замінені страховими.

Особливість оподаткування у Франції, полягає в тому, що сам розрахунок суми доходу, що в майбутньому оподатковується, беруть за даними земельного кадастру, при цьому широкого розповсюдження набуло пільгове кредитування для сільського господарства.

У Китаї сільськогосподарський податок складається із двох видів податку, це податок на землеробство і податок на утримання і розведення тварин. Особливістю є той факт, по-перше податок сплачується одноразово;

по-друге встановлена середня ставка за одиницю на рівні 2,5 – 9 юанів. Власна продукція звільняється від ПДВ.

На сьогодні можна досить довго дискутувати щодо удосконалення оподаткування сільськогосподарського виробництва, разом з тим потрібно чітко розуміти в яких ризикованих умовах працює галузь, з якими непереборними силами стикаються щоденно працівники села.

Враховуючи тематику кваліфікаційної роботи, більш детально зупинимо увагу на непрямому податку – податок на додану вартість (ПДВ).

ПДВ в Україні був і залишається основним джерелом наповнення державного бюджету, діюча система справляння даного податку має свої особливості, які відсутні за кордоном, тому кожен підприємець чи бухгалтер повинен це добре розуміти. Основні вимоги відносно врегулювання піднятого питання регулюються ПКУ, на даний час в нас немає іншого нормативного акти яким би регулювались питання оподаткування, для сільгосппідприємств визначено, що вони можуть бути, як на загальній так і на спеціальному режимі оподаткування ПДВ, про це чітко прописано Податковим кодексом, але він передбачає певні особливості оподаткування ПДВ, як визначив законодавець «спрямовані на стимулювання окремих видів діяльності» [12].

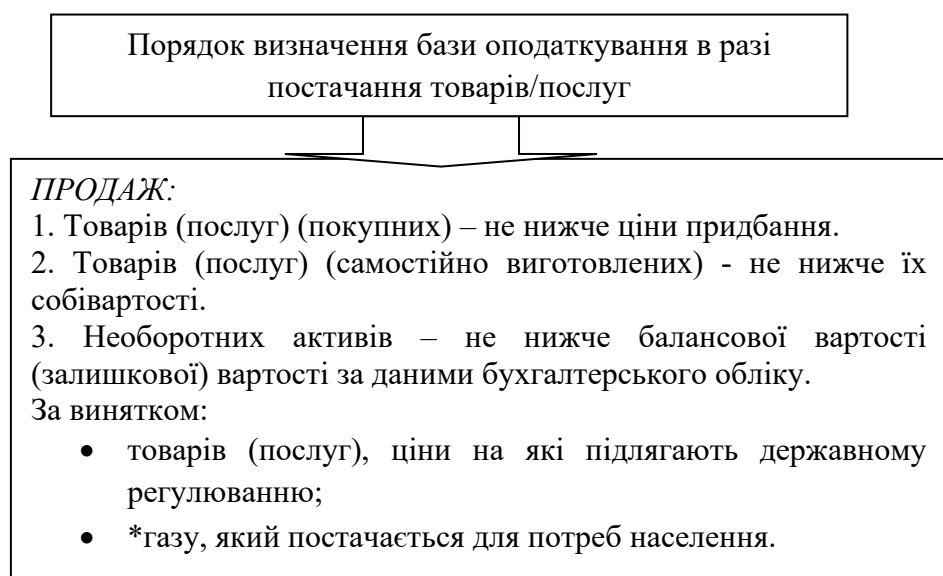

Рисунок 3.4 – Визначення бази оподаткування ПДВ при постачанні

Джерело: сформовано автором за допомогою джерела [12]

Підприємство, яке пройшло відповідну реєстрацію, як суб'єкт спецрежиму ПДВ, не повинні сплачувати до бюджету податкові зобов'язання, а акумулюють їх на спец рахунку, для подальшого використання при відшкодуванні сум ПДВ постачальникам.

Вивчивши питання, ми вважаємо, що застосування спец режиму з ПДВ від підприємства вимагає певні коригування в обліковій політиці та безпосередньо самій побудові обліку, при чому окремо від інших видів діяльності, а на рівні держави це приведення всіх нормативних документів до єдиної відповідності.

Ми добре пам'ятаємо 2013 рік, коли на той час Інститут економічних досліджень та політичних консультацій виступив з пропозицією щодо скасування ПДВ, як непрямого податку, аргументуючи свою позицію його неефективністю та заміною іншим. Їхнє бачення не було схвалено, а навпаки рекомендовано зберегти та запровадити його електронне адміністрування. Урядом було затверджено відповідний порядок, і з липня 2015 року встановлений тестовий режим. Ми переконані в тому що це є правильним, логічним і послідовним дійством.

На рисунку 3.5 відображено поетапна схема електронного адміністрування ПДВ.

Рисунок 3.5 – Схема адміністрування ПДВ

Джерело: сформовано автором за допомогою джерела [12]

При електронному адмініструванні, так само виникає право на відшкодування переплати на електронний рахунок, так само відбувається відшкодування вхідного ПДВ, аналогічно формується іммобілізація коштів до їх повернення.

Уряд та народні депутати постійно працюють над поліпшенням податкової системи держави, однак ми всі добре розуміємо, з однієї сторони сільськогосподарським підприємствам потрібна державна підтримка, а з іншого боку наповнення державного бюджету, щоб успішно протистояти ворогу.

3.2 Організація внутрішнього контролю та впровадження інтегрованої концепції контролю

Дослідивши та уважно вивчивши Статут товариства з обмеженою відповідальністю «Хлібодар» (нова редакція), затверджений у встановленому порядку 21 травня 2019 року можемо констатувати, що він не в повній мірі відповідає нормативам України, які врегулюють юридичні питання організації та ведення підприємницької діяльності. Одним із таких порушень виявлений нами стосується, якраз контрольно-ревізійної роботи на рівні суб'єкта господарювання, у Статуті взагалі відсутній розділ щодо зазначеної теми.

Разом з тим, ми чітко розуміємо, що внутрішньогосподарський контроль займає та відіграє надважливе місце серед функцій управління сільськогосподарським підприємством, це є прямим порушенням законодавства України в частині підготовки даного внутрішнього документа.

Система управління аграрним підприємством має свої особливості, через призму яких, вона відрізняється від інших суб'єктів господарювання, сільгосптоваровиробник працює постійно в зоні ризику та невизначеності, оскільки на його результати діяльності суттєвий вплив мають природно-кліматичні умови. Інколи кінцеві результати діяльності в значній мірі можуть залежати не лише від кількості та якості застосованих ресурсів, а й від конкретних умов, за яких відбувається виробництво. Ці та інші фактори в сукупності, зумовляють потребу у внутрішньогосподарському контролі.

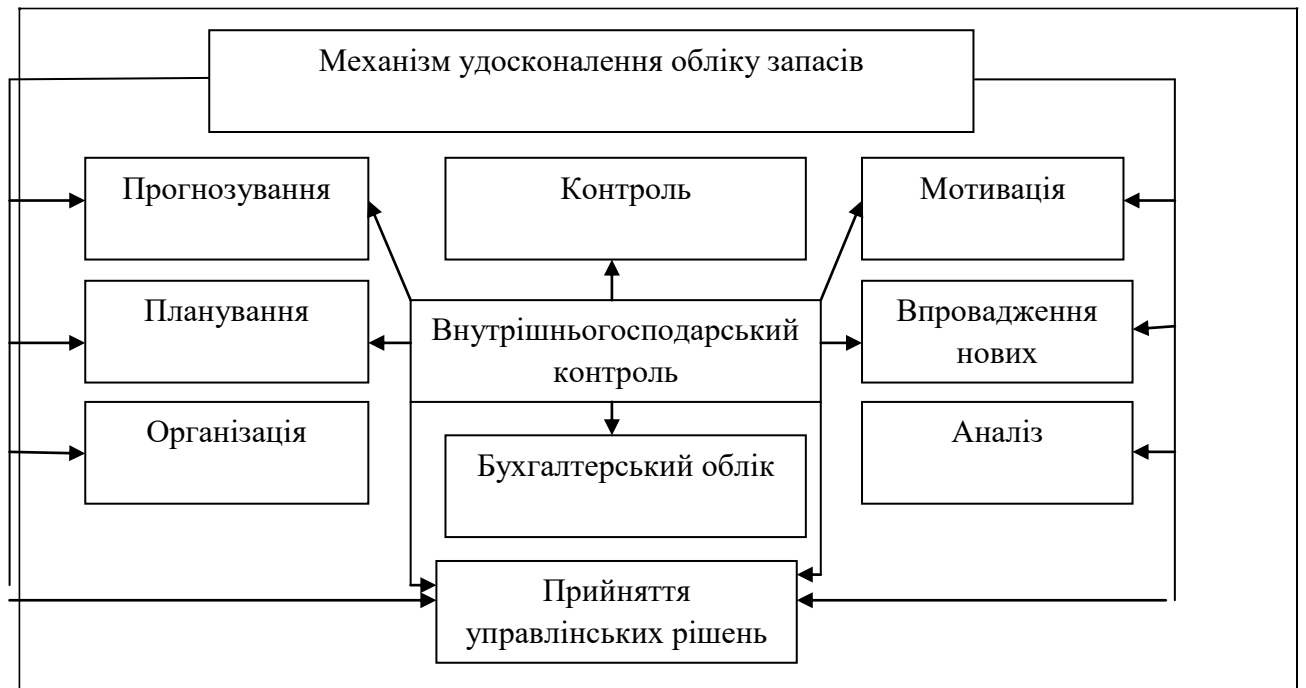

Рисунок 3.6 – Місце внутрішньогосподарського контролю серед функцій управління сільськогосподарським підприємством

Джерело: узагальнено автором

Тут необхідно чітко розуміти, що на сьогодні ми повинні повернутися до тієї вітчизняної практики котра діяла раніше, це підтверджує і зарубіжний досвід, коли організація системи внутрішньогосподарського контролю відбувається одночасно у трьох напрямках: відомчий фінансовий контроль, внутрішній контроль підприємства, діяльність ревізійних комісій.

Внутрішній контроль пройшов достатньо складний і тернистий шлях свого становлення та розвитку, на це суттєво вплинула і відіграла свою роль зміна масштабів і ускладнення функціонування аграрних підприємств.

Достеменно відомо, що на своєму початковому етапі внутрішній контроль основну увагу та зусилля зосереджував на деталізованих перевірках (для прикладу: збереження активів, недопущення збитків, зловживань, непродуктивних втрат, тощо). Поступово по мірі того, як видозмінювалася і

розширювалася системи реєстрації та опрацювання даних, в тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій, основний фокус контролю змінився, увага була спрямована на те, як працює система, чи є відповідність процедур її функціонування.

Рисунок 3.7 – Завдання внутрішнього контролю витрат виробництва

Джерело: узагальнено автором

Згодом спостерігаємо розвиток контролю, не лише у напрямку фіксації відхилень від заданих процедур, а в оцінці безпосередньо самих систем і процедур. Внутрішньогосподарський контроль – для господарюючого суб’єкта, це свого роду інформаційна база, котра достатньо успішно може

використовуватися з метою визначення шляхів оптимізації виробництва продукції.

Контроль на рівні підприємства слугує не лише для підтвердження достовірності показників річної фінансової звітності, але і для підвищення ефективності господарських операцій. На превеликий жаль, такий важливий важіль управління, як внутрішній контроль на нашому підприємстві, причому добре відомий уже давно, керівництво не використовує його можливості, не звертає уваги на його якісні сторони та практично не застосовує для прийняття управлінських рішень.

Згідно Закону №996-XIV від 16 липня 1999 року [13] чітко визначено, що повна відповідальність як за організацію бухгалтерського обліку, так і організацію внутрішнього контролю лежить на власнику (керівнику) суб'єкта господарювання.

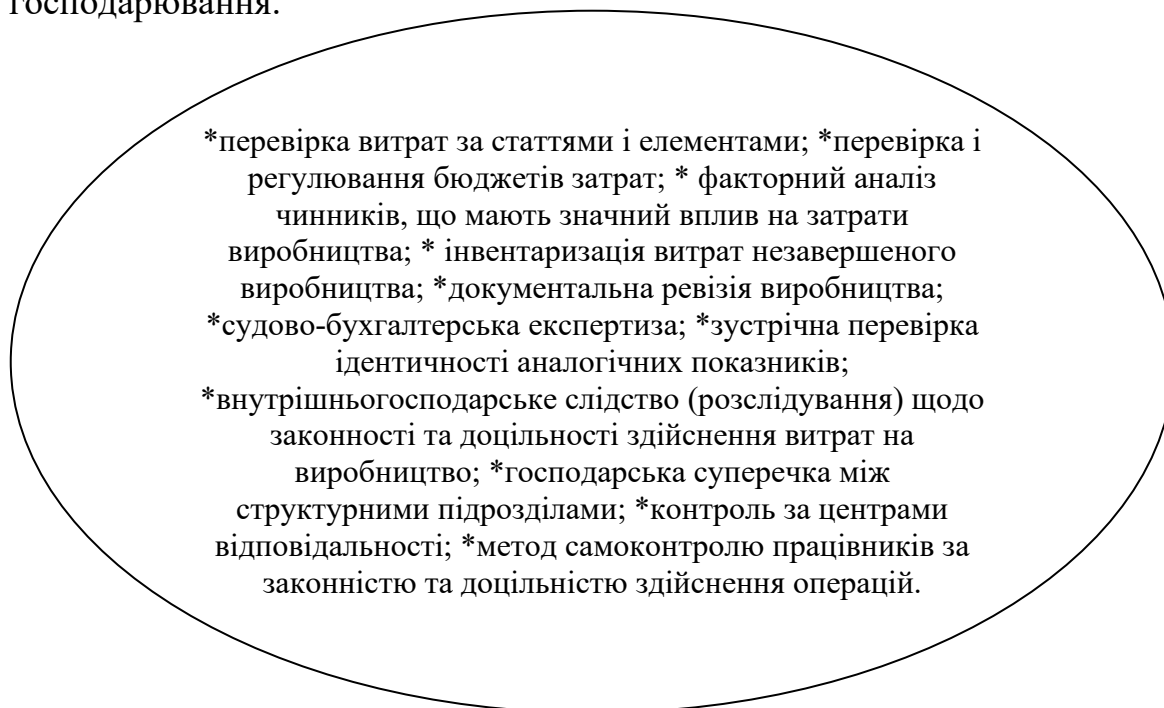

Рисунок 3.8 – Методи внутрішньогосподарського контролю за витратами на виробництва

Джерело: узагальнено автором

Для досягнення ефекту від роботи внутрішньої системи контролю підприємства необхідно чітко визначити об'єкт, суб'єкт та завдання контролю.

Виходячи безпосередньо із тематики дослідження кваліфікаційної роботи, розглянемо які завдання покладені на внутрішній контроль затрат виробництва (рисунок 3.7).

Безпосередньо матеріальними об'єктами інформації щодо затрат є калькуляційні розрахунки, кошториси прямих і непрямих витрат, розрахунки розподілу непрямих витрат, бюджетні розписи, звітні документи, тощо.

Контроль за витратами, це для підприємства виробничого напрямку пріоритет номер один, тому забезпечення його вирішення полягає мінімізації рівня затрат та ліквідації(недопущення) витрат, котрі не приносять вигоду.

При цьому враховуємо складність методів контролю, бо при надмірно складних контрольних процедурах, відбудеться збільшення витрат пов'язаних безпосередньо із проведенням контролю, та можуть призвести до того, що персонал суб'єкта не зрозуміє та не підтримає систему контролю.

Контрольна діяльність на рівні підприємства повинна спрямовуватися на застосування дієвих методів, які б допомогли забезпечити надійне попередження та своєчасне виявлення фактів господарського чи іншого прямого правопорушень.

В результаті вивчення, аналізу та систематизації наукових розробок і/або пропозицій як вітчизняних, так і окремих зарубіжних учених ми змогли сформуванати певний перелік методів контролю, звичайно він не може бути вичерпним.

Один із методів зазначених на рисунку, це «метод самоконтролю працівників» досить скептично приймається на рівні власників (керівників) вітчизняних підприємств, вони вважають його несерйозним, ми не підтримуємо їх точку зору, бо як показує досвід Японії, ним користуються там уже багатороків і причому достатньо успішно.

На сьогодні безліч питань в Україні достатньо жорстко регламентовані у законодавчому полі. Однак Законом №996-XIV [13] надана можливість підприємствам самостійно розробляти системи контролю виключно і згідно до визначених власних потреб. Це в свою чергу, надає можливість скористатися цією можливістю та запозичити в українську практику зарубіжний досвід, а якщо безпосередньо - то це модель COSO-ERM котра успішно підходить по всім твердженням для сільськогосподарських підприємствах [8].

Зазначена модель вперше, як свідчать доступні літературні джерела, започаткована в США у 1992 році, це був період шахрайських бізнес-практик по всьому світу, тому виникла загальновизнана і невідкладна потреба в удосконаленні не лише процесів внутрішнього контролю, а й рекомендацій щодо процедурних дій.

Модель COSO-ERM, як прийнято в зарубіжній практиці це свого роду набір керівних правил, яких бажано дотримуватися, а також професійних практик щодо створення бізнес-систем і процесів, котрі забезпечать ефективний та дієвий контроль [8]. З моменту створення даної системи пройшов тривалий період часу, що звичайно вніс значну кількість змін, як у структуру підприємств, так і в комп'ютеризацію діяльності, широкого застосування набули інформаційні програмні продукти з управління, обліку, аналізу, тощо.

Впровадження та адаптація даної концепції в діяльність підприємства, надасть змогу достатньо оперативно розвинути власну систему контролю на об'єкті, з метою зниження ризиків для бізнесу, або їх зменшення та прийняття виважених, розумних управлінських рішень.

Більш детально компоненти концепції COSO-ERM представлені на рисунку 3.9.

Основою здійснення любого виду чи форми контролю є внутрішнє середовище підприємства, це свого роду філософія менеджменту

підприємства, це етичні цінності підтримки компетентності та стандартів політики кадрів господарюючого суб'єкта.

Визначені цілі інтегрованої концепції щодо виробництва продукції рослинництва мають бути пов'язані з місією підприємства, стратегічними задачами, досягненнями операційної продуктивності та ефективності у всіх напрямках.

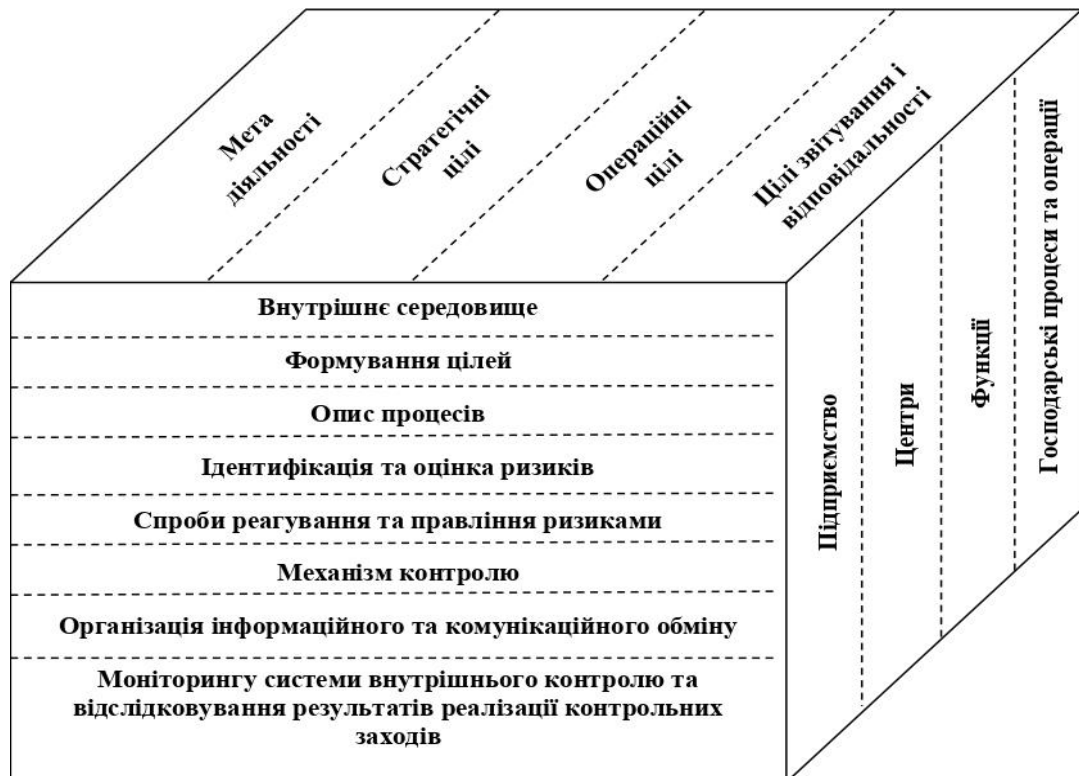

Рисунок 3.9 – Інтегрована концепція контролю COSO-ERM

Джерело: сформовано автором за допомогою джерела [8]

Не менш важливим питанням котре стоїть перед сільськогосподарським виробником, це оцінка і управління ризиками які прямо впливають на ефективність виробництва, підтримка фінансової стійкості суб'єкта та якість продукції. Підприємства галузі рослинництва, до числа яких відноситься і ТОВ «Хлібодар», здійснюють власну діяльність в умовах ризикованості, невизначеності, сезонності та впливу природно-кліматичних чинників. На сьогодні до всіх вище перерахованих умов функціонування, значний і невідворотній вплив внесла повномасштабна

війна. Вона принесла неоціненні втрати земельним угіддям, водним ресурсам, екології не говорячи уже про людські втрати, тощо.

Система управління ризиками є рушійною складовою частиною інтегрованої концепції, що проявляються та відносяться до сільськогосподарської діяльності підприємства (рисунок 3.10)

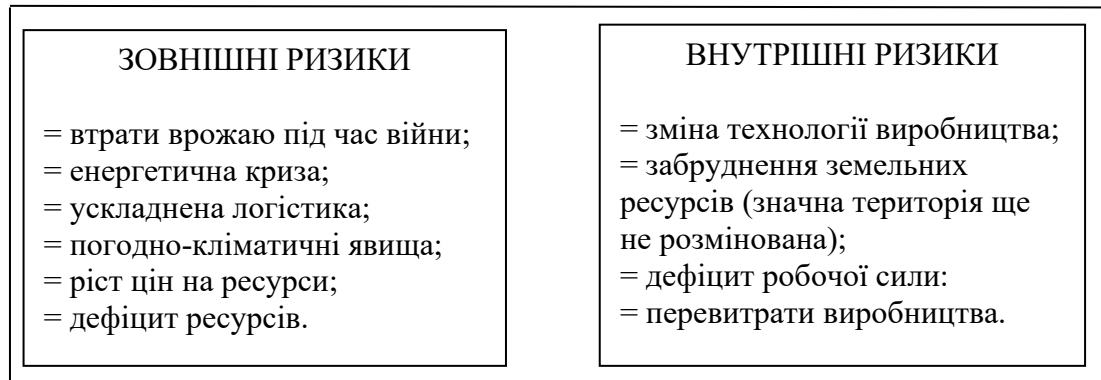

Рисунок 3.10 – Основні ризики підприємства при проведенні контролю в умовах війни

Джерело: узагальнено автором

Слід відмітити, як показали наші дослідження, що на сьогодні розроблені і діють ключові твердження щодо оцінювання ризиків:

- визначення максимально чітко цілей підприємства, щоб можна було провести достовірну оцінку ризиків;
- аналіз ризиків як основу для визначення того, як потрібно управляти ризиками;
- встановлення і оцінка змін, які можуть суттєво вплинути на систему контролю.

Контрольні заходи внутрішньо о середовища підприємства, в обов'язковому порядку здійснюються на різних етапах у межах бізнес-партнерів і процесів, за своєю сутністю та природою вони можуть бути тотожні і/або відмінні.

Здійснення моніторингу відбувається з метою визначення функціонування компонентів внутрішнього контролю; інформування про його неефективність та запровадження певних коригувальних дій щодо їх

усунення; оцінка якості роботи системи, здатність забезпечення досягнення цілей.

Таким чином, проведений аналіз доцільності впровадження у вітчизняну практику концепції внутрішнього контролю дозволив розкрити сутність з урахуванням її основних цілей, компонентів та ієрархічних рівнів.

3.3 Шляхи вдосконалення контролю власником підприємства

Враховуючи в яких умовах на сьогодні працює український бізнес, питання контролю одне з головних. Проаналізувавши внутрішні документи товариства, як відмічалось раніше внутрішній контроль не задекларовано ні в одному з документів, це порушення вимог українського законодавства і звичайно можуть привести до негативних наслідків.

Оскільки бухгалтерський облік не автоматизований, то придбання окремої інформаційної програми для власних потреб ми вважаємо не доцільним. Одним із найбільш вигідним, це скористатися послугами спеціалізованих фірм, які мають можливість і технічне, програмне забезпечення для виконання визначених контрольних процедур.

Можливості на сьогоднішніх день не обмежені, одним із таких програмних продуктів є Microsoft Dynamics 365.

Microsoft Dynamics 365 - це комплекс інтелектуальних програм, створених для підтримки бізнес-процесів у різних сферах діяльності підприємства. Він охоплює управління фінансами, продажами, виробництвом, логістикою, взаємодію з клієнтами та бізнес-аналітику контрольні процедури. Dynamics 365 об'єднує функції ERP-систем (Microsoft Dynamics 365 for Finance and Operations, Business Central) і CRM-додатків (Customer Engagement), а також інструменти для аналізу та автоматизації даних, як-от Microsoft Power Platform і Power Apps. Ця платформа універсальна та використовується в різних галузях: виробництві, сфері

послуг, роздрібній торгівлі, аграрному секторі, дистрибуції та інших. Налаштування достатньо просте для Microsoft Dynamics 365:

* реєстрація та вхід у систему: передбачають звернення на [офіційний сайт Microsoft Dynamics 365](#); вибрати продукт, який ми бажаємо замовити або використовувати (наприклад, Finance, Sales або Business Central, для прикладу нас цікавить версія Business Central); зареєстровуємо та створюємо обліковий запис Microsoft; після проходження процесу реєстрації входимо в систему через портал Microsoft Dynamics 365; загрузаємо потрібну нам версію, знаходимо відповідний файл у папці і натискаємо на ньому правою кнопкою миші, обираємо Extract All і розпаковуємо скачану установку.

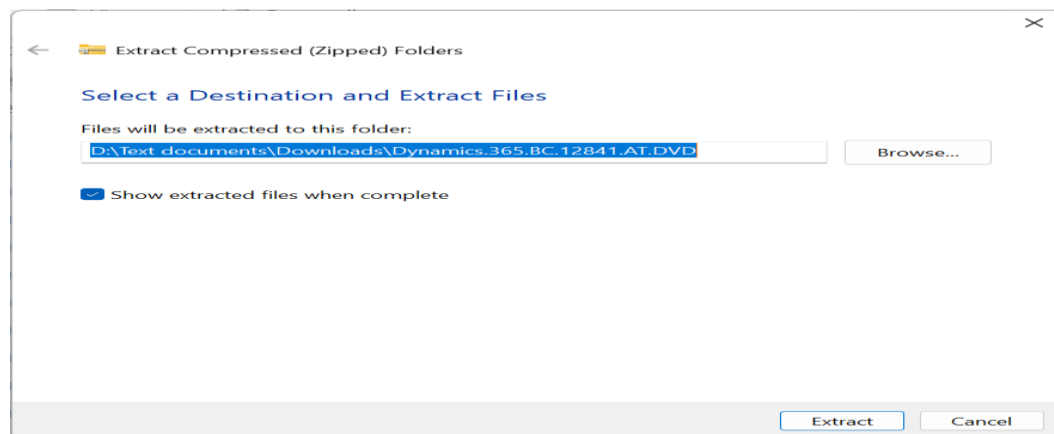

Рисунок 3.11 – Загальний вид програмного продукту

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

У створеній папці знаходимо Setup.exe і запускаємо програму, приймаючи умови

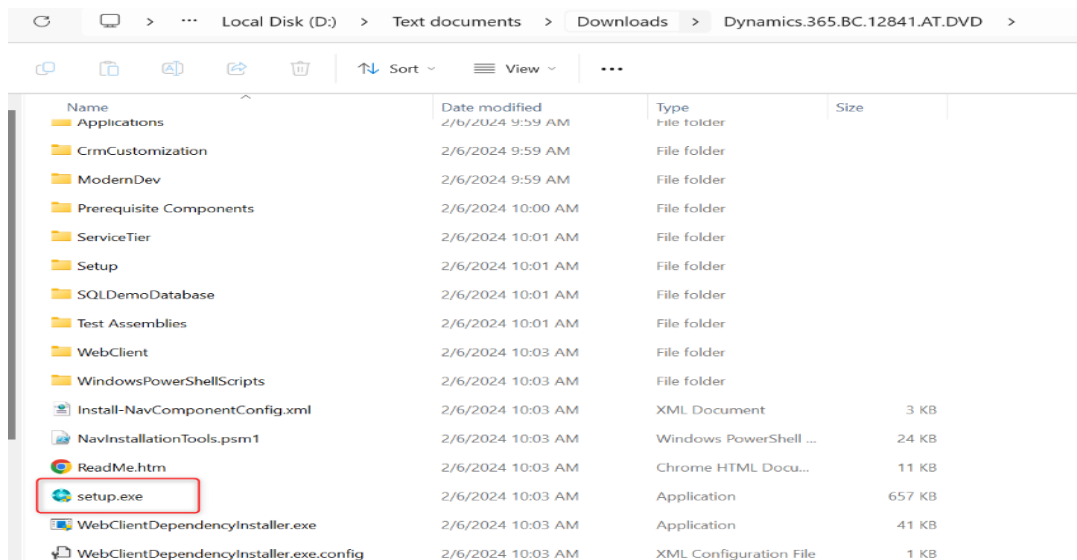

Рисунок 3.12 – Підготовка програмного продукту до роботи
Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

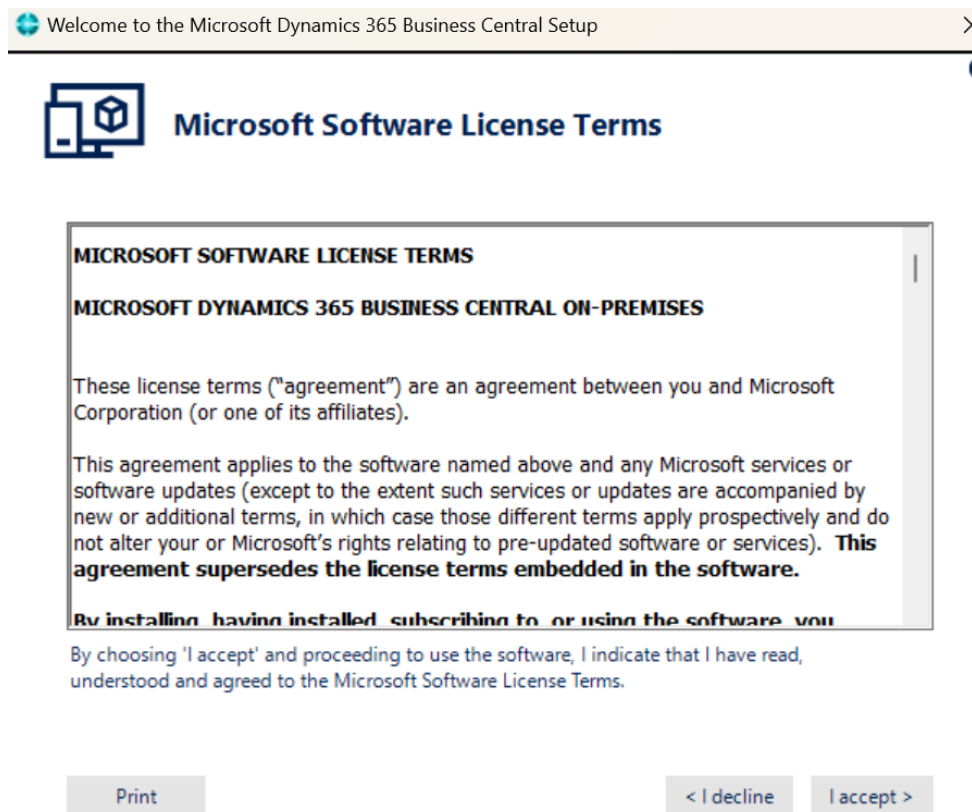

Рисунок 3.13 – Запуск Microsoft Dynamics 365
Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Microsoft Dynamics 365 Business Central Setup

Get a free online trial

Sign up and try the Business Central cloud experience for yourself. Requires work or school email address

Advanced installation options

Get Business Central installed on this computer or on one of your local servers.

< Back

Рисунок 3.14- Комплекс інтелектуальних програм Microsoft Dynamics 365 готовий до роботи

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

Розробники настільки детально передбачили порядок та послідовність запуску програмного продукту, що це не складе ніяких труднощів відносно, запускаямо програму по ярлику

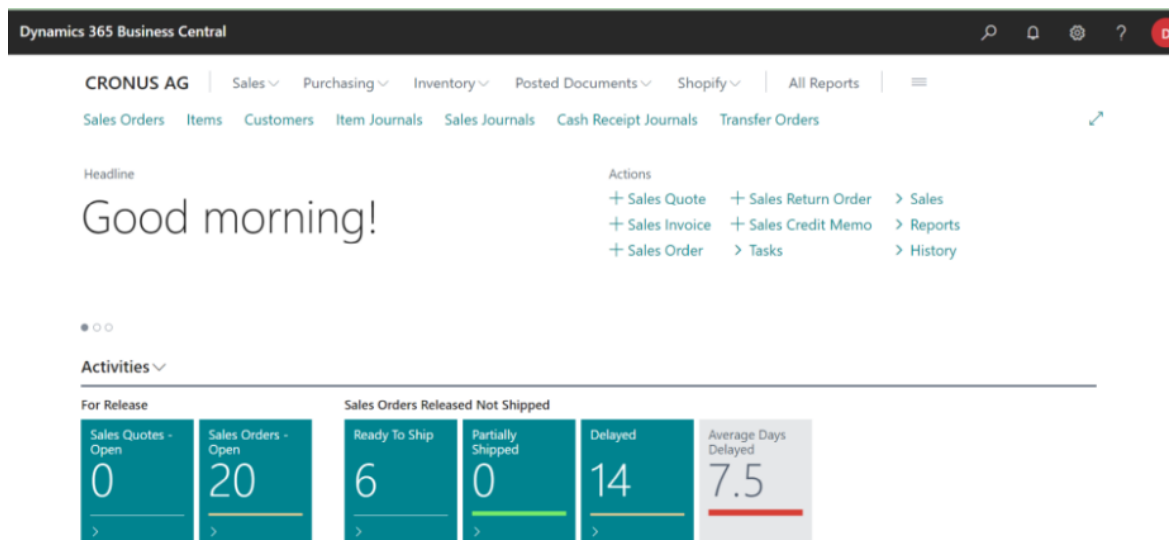

Рисунок 3.15 – Робочий вигляд програмного продукту

Джерело: сформовано автором за допомогою рекомендованої програми

*наступним кроком є безпосередньо налаштування базової конфігурації, яку ми вибрали для користування, з подальшим підписанням договору на супроводження: по перше розробник передбачив обов'язкові елементи, такі як мова спілкування та регіон; налаштування безпеки задають через відповідні ролі користувача та рівні доступу; у розділі «Адміністрування-Управління користувачами» вказуються працівники підприємства, яким надається право використання систему, з обов'язковим призначенням ролі кожного (адміністратор, головний бухгалтер, маркетолог, тощо).

*оскільки Microsoft Dynamics 365 це інтелектуальний комплекс, то він виналаштовує лише ті функції котрі потрібні для нашого бізнесу; ERP надає змогу підтягнути облікову політику, використовуємі валюти, рахунки, субрахунки; CRM (Sales, Customer Engagement) дозволяє визначити і закріпити контакти, налаштувати воронки виробництва та продажів; з метою візуалізації даних Power BI надає доступ до підключення Бізнес-аналітики та контрольних процедур, загально прийнятого формату;

*розділ «Імпорт/Експорт даних» надає можливість імпортувати даних не лише із бухгалтерських інформаційних продуктів а навіть із систем Excel, CSV, тощо; тут важливо впевнитися в тому дані імпортовані з інших джерел вірно зіставлені з полями комплексу Microsoft Dynamics 365;

*з метою налаштування необхідних інтеграцій, зокрема класичних, таких як Microsoft Teams, Office 365, Power Apps або інших наявних на підприємстві серверів достатню перейти в налаштування «Налаштування-Інтеграція-Виберіть потрібний сервіс»;

*для створення інтерактивних звітів та аналітичних даних доцільно використовувати Power BI, при цьому необхідно використати можливості розділу «Аналітика», активізувати дашборди та із наявних на сьогодні час ключових показників (KPI), задіяти ті які на вашу думку найбільш повно нададуть всю необхідні інформацію, вона буде формуватися і відображатися в автоматичному режимі в програному продукті;

* довіряючи машині, потрібно все рівно передбачити тестові транзакції та записи, щоб переконатися в тому, що всі процеси працюють коректно;

*переваги комплексу інтелектуальних програм Microsoft Dynamics 365 - це перш за все, зрозумілість та легкість у користування, щоби працювати з даним програмним комплексом достатньо буде ознайомити працівників з інтерфейсом комплексу. При цьому є можливість використати вбудовані навчальні матеріали, запросити допомоги зі сторони фірми розробника або офіційного представника, провести відповідні тренінги.

Інтелектуальний комплекс достатньо комфортно взаємодіє, як ми вказували раніше як з наявними бухгалтерськими програмами, так і бухгалтерськими процесами. Оскільки у Dynamics 365 в базовий комплект входять модулі ERP (Enterprise Resource Planning) які в змозі забезпечити управління фінансами (Finance and Operations): ведення фінансового обліку, формування звітності та управління платежами; автоматична обробка даних рахунків – фактур та інших первинних документів, витрат; складання бюджету; прогнозування технологічних карт та управління грошовими потоками.

Business Central дозволяє здійснювати бухгалтерський облік активів та пасивів, доходів та витрат, управляти податками та створювати всі регламентовані форми податкової звітності, доступна широка можливість інтеграції з банківськими системами для автоматизації взаємодії як з питань обліку банківських операцій, так і застосування контрольних процедур.

Dynamics 365 має вбудований модуль, який дозволяє інтегруватися з банківськими АІР система для завантаження виписок з банківських рахунків, форми платіжних інструкцій та узгодження транзакцій.

Для прикладу:

Операція облік продажів. Менеджер CRM коли проводить реєстрацію продаж, то інформація автоматично переноситься до фінансового модуля, формуючи при цьому в автоматичному режимі рахунок-фактуру, проводить

розрахунок непрямих податків на основі транзакцій, здійснюючи прогнозування історичних даних про витрати та доход, фінансові результати.

Інтелектуальна програма побудована таким чином, що дозволяє повністю автоматизувати рутинні бухгалтерські задачі від автоматичному режимі створення рахунків генерації їх на основі замовлень або угод у CRM, відстеження затрат та генерація звітів для здійснення аналізу із формування підсумкового документа за формою яку бажає замовник, інструменти для прискорення процесу закриття бухгалтерських періодів.

Інтеграції з Power BI Dynamics 365 дозволяє створювати інтерактивні фінансові звіти, аналізувати ключові фінансові показники (KPI) в реальному часі, які потім використовують у своїй роботі працівники внутрішньої служби контролю або працівниками комерційної організації яка здійснює внутрішній контроль на об'єкті на договірних умовах.

Отже, від ефективності та результативності внутрішнього контролю, в значній мірі залежить адекватність управлінських рішень, оптимізація процесів діяльності, попередження, усунення та недопущення в майбутньому відхилень в інформації. Роль внутрішньої системи контролю полягає забезпеченні та реалізації потреб користувачів в необхідній інформації.

Як функція управління внутрішній контроль це засіб, котрий акумулює зв'язок між об'єктом та органом управління, щодо інформування про дійсний стан об'єкта в реальному часі і фактичне виконання управлінських рішень.

Таким чином, внутрішній контроль є надзвичайно важливим інструментом управління підприємством, безпосередньо він забезпечує перевірку виконання та ефективність управлінських рішень, представляючи собою систему спостережень і перевірок дозволяє підтримувати належну відповідність процесу функціонування керованого об'єкта прийнятим управлінським рішенням, щодо об'єктивності оцінки результативності та стабільності діяльності суб'єкта господарювання.

ВИСНОВКИ

У результаті проведених досліджень при підготовці та написанні кваліфікаційної роботи, нами були зроблені наступні висновки:

1. Дослідження теоретичної сутності категорії «запаси» в економіці, обліку і управлінні, проводилися достатньо довго багатьма науковцями, проте і на сьогодні продовжують існувати протиріччя та дискусії відносно їх економічного змісту, відсутня єдність поглядів щодо самого визначення, їх структурної візуалізації, тощо.

Сам термін «запаси», як економічна категорія в Україні почав широко використовуватися з 1990-х років, це пов'язують з прийняттям та введенням в дію Закону України №996-XIV та національних положень (стандартів) обліку. Вивчивши підходи щодо законодавчих документів, які визначають і регулюють зміст, сутність, визнання та класифікацію запасів, то на національному рівні надається більш ширше трактування запасів і складових цієї категорії, ніж на міжнародному.

2. Система законодавчих і нормативних актів, згідно з якими суб'єкт господарювання здійснює свою фінансово-господарську діяльність і забезпечує ведення обліку, оподаткування та складання фінансової звітності, це не що інше, як правове регулювання бухгалтерського обліку.

3. Об'єктом дослідження було обрано Товариство з обмеженою відповідальністю «Хлібодар» розміщене в центральній частині Сумського району Сумської області.

Метою діяльності товариства – є консолідація зусиль його членів по створенню і розвитку конкурентоздатного, високоефективного сільськогосподарського підприємства, задоволення їх матеріальних, соціальних і культурних потреб, формування ринкової виробничої інфраструктури в сільській місцевості.

Основною продукцією, що вирощується на підприємстві є: серед зернових та зернобобових – озима пшениця та кукурудза (на зерно); серед інших культур – соя та ріпак озимий.

Дані аналізу представлені в роботі показують, що урожайність основних сільськогосподарських культур (станом на 2023 рік) зросла по всіх видах сільськогосподарської продукції, у порівнянні з базовим 2021 роком.

Показники рентабельності відносяться до найбільш варіабельних за своїм змістом і таких, що трактуються не однозначно. Показники рентабельності відображають економічну ефективність діяльності. Вони адекватніше ніж прибуток відображають результати діяльності підприємства. За період, що досліджується, лише у 2021 році товариство мало відносно позитивні результати.

Визначені в ході виконання роботи фактори звичайно позначилися на фінансовому стані підприємства та вимагають негайних заходів для підвищення його рентабельності та стійкості.

4. Організацією бухгалтерського обліку ТОВ «Хлібодар» займається головний бухгалтер – Марина БУТЕНКО. Бухгалтерська служба в ТОВ «Хлібодар» складається з трьох осіб. Ведення обліку здійснюється за допомогою меморіально-ордерної форми. Якісні характеристики персоналу облікової служби визначаються ступенем професійної та кваліфікаційної придатності їх до покладених обов'язків на працівників та виконуваних ними завдань.

5. Автоматизація обліку запасів є важливим кроком у сучасному бухгалтерському обліку, оскільки вона дозволяє значно підвищити точність і ефективність управління матеріальними ресурсами на підприємстві. Використання спеціалізованих програмних рішень, зокрема програми «BAS Бухгалтерія» забезпечить оперативне відображення всіх операцій з рухом товарів та матеріалів, таких як надходження, переміщення, списання та реалізація, що знижує ймовірність помилок і скорочує час на обробку даних.

6. Сільське господарство, завжди було і залишається, особливо в сучасних реаліях життя, історично однією із основних галузей національної економіки України та джерелом фінансових ресурсів для забезпечення національної безпеки держави.

Підтримка сільськогосподарських виробників, через удосконалення податкових інструментів вважаємо почалася починаючи з 1999 року, коли було прийнято Верховною Радою цілий ряд законодавчих документів відповідного змісту.

Закон №320-XIV запровадив для сільгоспвиробників спрощену систему оподаткування, тобто фіксований сільськогосподарський податок. Введення в дію даного документа звільняло від сплати до бюджетів різних рівнів одинадцяти інших актуальних на той час податків/платежів (зокрема податок на прибуток, плата за землю, комунальні податки, тощо), а лише один податок.

Однією із обов'язкових вимог до суб'єктів господарювання, щоб перейти на сплату фіксованого сільськогосподарського податку, тобто стати його платниками могли лише господарства, в яких сума виручки (доходу) від реалізації власної сільськогосподарської та продуктів переробки продукції, становила за попередній звітний рік 75 і більше відсотків.

Об'єктом для фіксованого податку була визначена вартісна оцінка площі сільськогосподарських угідь яка перебувала у власності або взята в оренду.

7. Дослідивши та уважно вивчивши Статут товариства з обмеженою відповідальністю «Хлібодар» можемо констатувати, що він не в повній мірі відповідає нормативам України. Одним із таких порушень виявлений нами стосується, якраз контрольно-ревізійної роботи на рівні суб'єкта господарювання, у Статуті взагалі відсутній розділ щодо зазначеної теми.

Разом з тим ми чітко розуміємо, що внутрішньогосподарський контроль займає та відіграє важливе місце серед функцій управління сільськогосподарським підприємством.

Модель COSO-ERM, яка широко використовується за кордоном, це свого роду набір керівних правил, яких бажано дотримуватися, а також професійних практик щодо створення бізнес-систем і процесів, котрі забезпечать ефективний та дієвий контроль.

Впровадження та адаптація даної концепції в діяльність підприємства, надасть змогу достатньо оперативно розвинути власну систему контролю на об'єкті, з метою зниження ризиків для бізнесу, або їх зменшення та прийняття виважених, розумних управлінських рішень.

8. Враховуючи в яких умовах на сьогодні працює український бізнес, питання контролю одне з головних. Проаналізувавши внутрішні документи товариства, як відмічалось раніше внутрішній контроль не задекларовано ні в одному з документів, це порушення вимог українського законодавства і звичайно можуть привести до негативних наслідків.

Оскільки бухгалтерський облік не автоматизований, то придбання окремої інформаційної програми для власних потреб ми вважаємо не доцільним. Одним із найбільш вигідним, це скористатися послугами спеціалізованих фірм, які мають можливість і технічне, програмне забезпечення для виконання визначених контрольних процедур. Можливості на сьогоднішніх день не обмежені, одним із таких програмних продуктів є Microsoft Dynamics 365. Microsoft Dynamics 365 - це комплекс інтелектуальних програм, створених для підтримки бізнес-процесів у різних сферах діяльності підприємства. Інтелектуальний комплекс достатньо комфортно взаємодіє, як ми вказували раніше як з наявними бухгалтерськими програмами, так і бухгалтерськими процесами.

Як функція управління внутрішній контроль це засіб, котрий акумулює зв'язок між об'єктом та органом управління, з іншого боку, це надзвичайно важливий інструмент управління підприємством, безпосередньо він забезпечує перевірку виконання та ефективність управлінських рішень, та дозволяє підтримувати належну відповідність процесу функціонування керованого об'єкта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08 липня 2010 року №2456-VI (у редакції Законів №3035-IX, 3278-IX, 3460-IX, станом на 01.01.2024). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 25.03.2024).
2. Болмат О.В. Облік запасів на сільськогосподарських підприємствах: проблеми та шляхи їх вирішення.: *Майбутнє – аудит : Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Кривий Ріг, 15 січня 2024 р.* / редкол.: М.І. Ступнік, В.С. Адамовська, М. Л. Крапивко, Є.В. Міщук [Електронний ресурс]. – Кривий Ріг.: Вид. Р.А. Козлов, 2024. 387 с. (с. 256-259). URL: <http://ds.knu.edu.ua/jspui/>
3. Болмат О.В. Відображення в обліку списання запасів в умовах військового стану. / *Сучасний стан та основні пріоритети розвитку економіки: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. /Східноєвропейський центр наукових досліджень (Одеса, 14 квітня 2024 р.).* Research Europe, 2024. 146 с. (С. 68-71).
4. Болмат О.В. Вдосконалення методів оцінки запасів в системі прийняття управлінських рішень у сільськогосподарських підприємствах. / *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 19 листопада 2024 р.)* / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2024. 388 с. (С. 26-29).
5. Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції: практика та досвід.* 2020. № 2. С. 63–67. DOI:[10.32702/2306-6814.2020.2.63](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.2.63)
6. Гайдучок Т.С., Вітер С.А., Абрамова І.В. Сучасні підходи до оцінки запасів за національними та міжнародними стандартами в системі управління оборотними активами підприємства. /*Проблеми сучасних трансформацій: Серія Економіка та управління.* №14. 2024. URL:

<https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-14-09-02/2024-14-09-02> (дата звернення 22.11.2024 р.).

7. Золотухін О. Облік запасів під час війни. Дебет-Кредит. URL: <https://online.dtkr.ua/2022/24/71585> (дата звернення 08.02.2024 р.).

8. Калюга Є., Гришук А., Калюга О. Впровадження інтегрованої концепції внутрішнього контролю COSO-ERM в Україні. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1477/1616> ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2657-9494> (дата звернення 12.12.2024 р.).

9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 2 «Запаси». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-02_ukr_2016.pdf (дата звернення 22.03.2024 р.).

10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року №246 (у редакції наказу від 01.01.2023 року). / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 22.03.2024 р.).

11. Облік діяльності бізнесу в умовах воєнного стану: новації – 2023: збірник матеріалів Першого бухгалтерського воркшопу-стажування (26 жовтня - 03 листопада 2023 р., м. Київ, ТДВ «Інститут обліку і фінансів», ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів та фінансистів АПК України»). Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 104 с. (дата звернення 22.03.2024 р.).

12. Податковий Кодекс України: Закон України №2755-VI (у редакції Законів №3878-IX, 4015-IX від 01 грудня 2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 22.06.2024 р.).

13. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16 липня 1999 року (у редакції від 03.09.2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 10.07.2024 р.).

14. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 року. /Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення 30.10.2024 р.).

15. Переклад Міжнародних стандартів фінансової звітності 2024 (доповнюється). URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_of_2024-736 (дата звернення 14.04.2024 р.).

16. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України 20.03. 2022 року № 326. / Кабінет Міністрів України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.03.2024 р.).

17. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства Фінансів України №879 від 02 вересня 2014 року (у редакції наказу №0779-22 від 27 липня 2022 року). / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 19.09.2024 р.).

18. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства Фінансів України №291 від 30 листопада 1999 року (зі змінами станом на 09 грудня 2011 року). /Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 16.01.2024 р.).

19. Приходько І.П., Павлова Г. Є., Бардадим М.В. Оподаткування підприємств агробізнесу: навчальний посібник. Дніпро. Пороги. 2021. 190 с.

20. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. / О.А Подолянчук // *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 88-101.

21. Польова Т. В., Охрей Т. С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір*. 2020. Випуск 160. С. 124-128. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-23> (дата звернення 12.11.2024 р.).

22. Рубан Л.О. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві / Л.О. Рубан, Т.І. Яковенко // *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 34. С. 319-324.

23. Степаненко О. І. Виробничі запаси: їх економічна природа та роль в господарській діяльності підприємства. // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Випуск 47. С. 108-114. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/47_2023ua/21.pdf (дата звернення 07.03.2024 р.).

24. Старенька О. М. Роль міжнародних вимог в організації системи внутрішнього контролю. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць* / За ред.: М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 1 (69). С. 129-138.

25. Жадан Т.А., Яценко С.О. Внутрішній контроль як економічна категорія: систематизація наукових підходів та уточнення змісту. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 845-850.

26. Щодо особливостей відображення в бухгалтерському обліку витрат: лист Міністерства фінансів України від 29.06.2016 року № 31-11410-07-10/18732 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1705201-16#Text> (дата звернення 08.04.2024 р.).

27. Internal Control – Integrated Framework / Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) [Electronic resource]. NY, 1992. Retrieved from : <http://www.coso.org> (дата звернення 01.12.2024 р.).

28. Dmytrenko, A.V., Balabasj, I.V. (2016), Economic essence of the concept of inventories. *Ekonomika i rehion*, vol. 2 (57), pp. 149-152.

29. Kovalj, N.I. (2017), The essence of inventories as an economic category: accounting and management aspects. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualjni pytannja nauky i praktyky*, vol. 7, pp. 93-105.

30. Wang, J., Hooper, K. (2017), Internal control and accommodation in Chinese organisations. *Critical Perspectives on Accounting*. vol. 49, pp. 18–30. <https://dx.doi.org/10.1016/j.cpa.2017.04.003.14>. (дата звернення 14.09.2024 р.).

31. Podoljanchuk, O.A. (2018), Production inventories: economic nature and accounting. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualjni pytannja nauky i praktyky*. vol. 5, pp. 88-101.

ДОДАТКИ